

TOEZICHTBEGROTING 2009

DE NEDERLANDSCHE BANK NV

Definitieve versie

Goedgekeurd door de Raad van Commissarissen

**AMSTERDAM
25 november 2008**

INHOUDSOPGAVE

TER INLEIDING	3
HIGHLIGHTS 2009	5
1 TOEZICHT ALGEMEEN: EUR 86,34 miljoen	8
1.1 Doelstellingen	8
1.2 Beheersing van risico's	19
1.3 Personele inzet, kosten en financiering	20
2 TOEZICHT PER DOELGROEP	26
2.1 Banken: EUR 34,81 miljoen	26
2.2 Pensioenfondsen: EUR 19,31 miljoen	28
2.3 Verzekeraars: EUR 22,68 miljoen	30
2.4 Geldtransactiekantoren: EUR 2,09 miljoen	33
2.5 Beleggingsinstellingen en -ondernemingen: EUR 0,73 resp. EUR 2,42 miljoen....	34
2.6 Trustkantoren: EUR 2,66 miljoen	35
2.7 Wwft en Sanctiewet Terrorismedinanciering: EUR 0,51 miljoen.....	36
2.8 Financieel Expertise Centrum: EUR 1,14 miljoen	37
BIJLAGE 1 ONDERSTEUNING TOEZICHT: EUR 41,4 MILJOEN	38
BIJLAGE 2 HEFFINGSSYSTEMATIEK TOEZICHT	41
1 Heffingssystematiek.....	42
2 Leges voor individuele handelingen	42
3 Boetes en dwangsommen.....	43
4 Wijze van heffen en verrekenen	43
BIJLAGE 3 ONTWIKKELING TOEZICHTKOSTEN	44
BIJLAGE 4 CAPACITEIT EN MIDDELEN TOEZICHT.....	45

TER INLEIDING

De directie van DNB heeft op 15 september 2008 de voorliggende begroting 2009 goedgekeurd. In de daaropvolgende periode is het Toezichtgedeelte van de begroting in verschillende panelbijeenkomsten besproken met vertegenwoordigers van de ondertoezichtstaande instellingen en heeft het goedkeuringsproces van de Raad van Commissarissen plaatsgevonden. Gelijktijdig is echter de crisis op de financiële markten in een stroomversnelling gekomen, wat ertoe kan leiden dat sommige tekstonderdelen in de begroting 2009 de actualiteit van het moment niet meer voldoende weergeven. Wat de crisis voor gevolgen heeft voor de in 2009 uit te voeren activiteiten en daarmee voor het kostenniveau 2009 is op het moment van verschijnen van de begroting nog niet geheel te overzien.

Hierbij presenteert de Nederlandsche Bank haar toezichtbegroting voor 2009. DNB biedt in deze begroting een overzicht van de doelstellingen, de daarvoor te verrichten inspanningen, en de benodigde middelen (personele capaciteit, financiële middelen). Ook worden de risico's en beheersmaatregelen belicht.

De begroting: van prognose tot publicatie

Het begrotingsproces gaat van start met de bespreking van de verwachte (externe en interne) ontwikkelingen, doelstellingen en risico's voor de komende vijf jaar. Dit resulteert in een DNB-brede prognose voor de middellange termijn en een kaderstelling voor het komende jaar. Vervolgens maken de verschillende bedrijfsonderdelen hun detailplannen voor 2009. Deze plannen vormen de basis voor de (DNB-brede) begroting. Een concept van het toezichtgedeelte van de begroting gaat naar panels van representatieve vertegenwoordigers van de onder toezicht staande instellingen. Zij geven tijdens een speciaal overleg hun commentaar en adviezen. Daarbij zijn de desbetreffende ministeries als toehoorder aanwezig.

De Raad van Commissarissen (RvC) dient vervolgens de begroting goed te keuren. Ter voorbereiding van de besluitvorming voert een Financiële Commissie (FC), geformeerd uit de RvC, een bedrijfseconomische en beleidsmatige toetsing uit. Als de RvC de DNB-begroting heeft goedgekeurd, wordt het toezichtdeel van de begroting ter instemming voorgelegd aan de ministers van Financiën en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Daartoe voeren de ministers een marginale toetsing uit, die voortbouwt op de goedkeuring door de RvC. Als beide ministers hun instemming hebben gegeven, meldt DNB dit in de Staatscourant en publiceert vervolgens haar nieuwe begroting op de eigen website.

Leeswijzer

Deze begroting opent met een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen, de highlights, voor 2009. Hoofdstuk 1 biedt de begroting voor het toezicht in het algemeen en hoofdstuk 2 geeft een overzicht per doelgroep. In de vier bijlagen vindt u verder: de kosten van ondersteunende activiteiten voor toezicht (bijlage 1), de heffingssystematiek voor de kosten van toezicht (bijlage 2), de ontwikkeling van de

toezichtkosten over de afgelopen jaren (bijlage 3) en een nadere detaillering van personeelscapaciteit en kosten voor Toezicht (bijlage 4).

Deze begroting is naar huidige inzichten opgesteld. Dit betekent dat tijdens de uitvoering van de activiteiten hiervan kan worden afgeweken indien omstandigheden daartoe aanleiding geven. Deze afwijkingen van de begroting zullen, lopende het jaar 2009, expliciet worden verantwoord. Door afrondingsverschillen zijn in de tabellen sommige totalen niet precies de som van de daarboven opgenomen bedragen.

HIGHLIGHTS 2009

Stabiliteit: het vraagt de volle inzet van de Nederlandsche Bank in de huidige turbulente financiële wateren. Het hart van de economie, de bankensector, is hard geraakt door de kredietcrisis en de inflatie is terug van weggeweest. Wereldwijd waarden banken voor honderden miljarden af, loopt het onderlinge vertrouwen deuken op en moeten centrale banken ingrijpen om de geldmarkten op gang te houden. De combinatie van de kredietcrisis met fors hogere grondstofprijzen compliceert het monetaire beleid. Het beteugelen van de inflatie zonder de conjunctuur ernstig te hinderen, vraagt om een uitgekende inzet van monetaire instrumenten, zeker nu banken mondiaal de gevolgen van de kredietcrisis voelen. Wereldwijd zijn de eerste lessen getrokken uit de kredietcrisis. Zo hebben het Financial Stability Forum en de Ecofin voorjaar 2008 op diverse terreinen aanbevelingen gedaan. DNB heeft deze aanbevelingen ter harte genomen en is direct aan de slag gegaan met de uitwerking ervan.

Toezicht: de uitdagingen van de kredietcrisis oppakken

Voor de aanpak van de kredietcrisis is internationale samenwerking vereist. Daarbij ligt de coördinatie in handen van het Financial Stability Forum (FSF), waarin centrale banken, toezichthouders en ministeries van Financiën samen zoeken naar oplossingen voor problemen die de wereldwijde financiële stabiliteit raken. Namens Nederland is DNB-president Wellink lid van dit Forum. Voorjaar 2008 kwam het FSF met een reeks van aanbevelingen om de huidige financiële problemen aan te pakken en het toezicht te versterken, variërend van aanbevelingen voor de versterking van het risicomanagement, de aanpassing van kapitaaleisen en betere stress-testing, tot aanbevelingen voor meer transparantie, zoals de harmonisatie bij disclosures en een betere guidance voor waarderingen.

De Nederlandsche Bank implementeert de aanbevelingen van het FSF en van de Ecofin (de raad van de ministers van Economische zaken en/of Financiën van de lidstaten van de EU), dan wel ziet toe op de implementatie ervan door financiële instellingen. De aanbevelingen dienen beslag te krijgen in betere regelgeving op het terrein van disclosures, securitisatie, marktrisico en het optrekken van de kapitaalsvereisten voor het trading book en liquiditeit. Komend jaar zal DNB er op toezien dat banken de aanbevelingen overnemen. Bijzondere aandacht krijgt onder meer het gebruik van stress-testen bij het risicobeheer en het voldoen aan de kapitaaleisen van Bazel II en liquiditeitsbeheer. Conform de aanbevelingen streeft DNB naar de vorming van nieuwe *colleges of supervisors* voor grote, internationaal opererende financiële ondernemingen.

De FSF- en Ecofin-aanbevelingen zullen van DNB extra inspanningen vergen. Ook zullen uit de huidige kredietcrisis lessen worden getrokken. De budgettaire consequenties zijn nog niet geheel te overzien.

Bijzondere aandacht zal in 2009 uitgaan naar de overname en opsplitsing van ABN AMRO, waaronder de integratie van het Nederlandse deel van ABN AMRO met Fortis Bank Nederland.

Medio 2008 is het toezicht op de uitgifte van *covered bonds* geïntroduceerd.

Hoewel verzekeraars niet direct geraakt zijn door de kredietcrisis, ondervinden ze wel degelijk financiële tegenwind door koersdalingen op de aandelenbeurzen. In het verzekeringstoezicht volgt DNB ook komend jaar de financiële ontwikkelingen op de voet. Het nieuwe model jaarstaten, geïntroduceerd in 2008, is daarvoor bij uitstek geschikt gebleken aangezien verzekeraars hiermee juist over hun activa veel meer informatie geven.

In 2009 zet DNB zich wederom in voor een soepele invoering van Solvency II, onder meer door een intensieve communicatie en voorlichting hierover. De afgelopen jaren zijn vier Quantitative Impact Studies gedaan; de vijfde staat op stapel. Bij elke studie zijn er meer verzekeraars die vrijwillig meedoen aan het onderzoek. Deze studies vormen een prima voorbereiding op de nieuwe uitdagingen die Solvency II stelt aan ons toezicht.

DNB blijft de financiële positie van pensioenfondsen nauwlettend volgen. De invoering van de nieuwe Pensioenwet (Pw) en Financieel ToetsingsKader (FTK) wordt in 2009 afgerond. Voor ieder pensioenfonds zijn dan alle bepalingen van de Pensioenwet en de FTK van kracht. Speerpunt voor ons pensioentoezicht komend jaar is de naleving van de normen van de Pensioenwet.

Verder moeten pensioenfondsen bijvoorbeeld een continuïteitsanalyse maken, een kostendekkende premie innen én voldoen aan zowel de governance-eisen als de eis van consistentie tussen ambitie, financiering en communicatie met betrekking tot indexatie. Ook zal DNB toezien op een goede verslaggeving. Onze focus op vermogensbeheer en integriteit wordt komend jaar voortgezet. Om Nederland aantrekkelijk te houden als vestigingsplaats voor pensioeninstellingen, staat de institutionele vernieuwing van de pensioensector hoog op de agenda voor 2009. DNB gaat hiermee aan de slag, samen met de sector en met de ministeries van Financiën en Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Begrote ZBO-kosten

De toezichtbegroting voor 2009 bedraagt EUR 86,3 miljoen. De toezichtbegroting 2009 ligt hiermee EUR 2,2 miljoen onder het externe kader.

Het externe kader voor de toezichtkosten 2008 (totaal EUR 99,8 miljoen) is het uitgangspunt voor de vaststelling van het externe kader van toezichtkosten voor 2009.

Het ministerie van Financiën heeft een bezuinigingstaakstelling opgelegd van 8% van de in 2007 begrote toezichtkosten, te realiseren in de periode 2008-2011 (schema 1%, 2%, 4%, 8%). In 2009 is 1% taakstelling opgenomen, waarmee de taakstelling dus cumulatief 2% (EUR -1,0 miljoen) bedraagt. Het bedrag van 2008 is verhoogd met EUR 2,8 miljoen voor een prijscompensatie van 2,8 procent, EUR 0,7 miljoen voor intensivering voor toezicht Banken met betrekking tot toezicht op gedekte schuldinstrumenten ('covered bonds') en EUR 1,3 miljoen voor uitvoering werkzaamheden FEC-Secretariaat (verschuiving van AFM naar DNB). De pensioenlasten conform RJ-271 zijn sterk gedaald, voornamelijk als gevolg van stijging van de rente. Dit betekent een daling van de toezichtkosten van EUR -15,1 miljoen ten opzichte van de begroting 2008. Het totale externe kader toezichtkosten voor 2009 inclusief taakstelling bedraagt hiermee EUR 88,5 miljoen.

Gelet op de verwachte kostenontwikkeling in 2010 en verder heeft DNB een meer dan evenredige invulling van de taakstelling in 2009 doorgevoerd. In de opgestelde toezichtbegroting voor 2009 is 4,1% van de taakstelling van acht procent gerealiseerd (zie onderstaande tabel).

Tabel Highlights Ontwikkeling toezichtkosten 2009

EUR miljoen

	Totaal
Kader 2008	99,81
<i>Taakstelling</i>	
Taakstelling Min.v.Fin. (cum. 2%)	-0,99
<i>Nieuwe taken</i>	
Besluit gedekte schuldinstrumenten	0,68
Secretariaat FEC	1,28
<i>Inflatie en autonome effecten</i>	
Prijscompensatie 2009 (obv '08: 2,8%)	2,82
Pensioenlasten (RJ-271 effect)	-15,10
Kader 2009	88,50
Begroting 2009	86,34
<i>Taakstelling 2008 - 2011</i>	
Taakstelling 2011 8 procent	8,12
Realisatie taakstelling t/m 2009 4,1%	4,18
Resterende taakstelling 3,9%	3,94

Meerjarige ontwikkeling toezichtkosten

DNB is bezig de verhouding tussen primaire kosten en ondersteunende kosten te verbeteren. Inzet is ook een grotere beheersbaarheid van kosten en bedrijfsvoering en een structurele verlaging van ondersteunende kosten (o.a. door procesoptimalisatie). In verband met de kredietcrisis zal DNB de taakstelling voorshands niet verder invullen door verdere bezuinigingen in de directe toezichtcapaciteit. Wel zal verder worden doorgedaan met (reeds lopende) bezuinigingen in ondersteuning.

1 TOEZICHT ALGEMEEN: EUR 86,34 miljoen

De kredietcrisis stelt toezichthouders wereldwijd voor nieuwe uitdagingen. Om de problemen aan te pakken is internationale samenwerking vereist. Daarbij ligt de coördinatie in handen van het Financial Stability Forum (FSF), waarin centrale banken, toezichthouders en politiek verantwoordelijken samen zoeken naar oplossingen voor problemen die de wereldwijde financiële stabiliteit raken. Voorjaar 2008 kwam het FSF met een reeks van aanbevelingen om de huidige financiële problemen aan te pakken en het toezicht te versterken¹. De Nederlandsche Bank neemt de aanbevelingen van het FSF ter harte, evenals de aanvullende aanbevelingen van de Ecofin, de raad van de ministers van Economische zaken en/of Financiën van de lidstaten van de EU². De aanbevelingen dienen beslag te krijgen in betere regelgeving op het terrein van disclosures, securitisatie, marktrisico en het optrekken van de vereisten voor het trading book en liquiditeit. Conform de aanbevelingen komen er nieuwe *colleges of supervisors* voor internationale instellingen. Voor de inrichting van deze colleges wordt een vast stramien ontworpen, waarbinnen flexibel en pragmatisch kan worden gewerkt. Dit vergt van DNB extra investeringen in formatie en ondersteunende ICT voor de instellingen waarvoor zij als toezichthouder de hoofdverantwoordelijkheid draagt. Ook voor het toezicht op dochters van buitenlandse ondernemingen zal er veel meer informatie binnenkomen en frequenter overleg plaatsvinden. De FSF- en Ecofin-aanbevelingen zullen van DNB extra inspanningen vergen. Ook zullen uit de huidige kredietcrisis lessen worden getrokken. De budgettaire consequenties zijn nog onvoldoende te overzien.

DNB houdt toezicht in een dynamische en turbulente financiële wereld. Met de volgende algemene toezichtbrede doelstellingen probeert DNB zo goed mogelijk in te spelen op actuele ontwikkelingen (paragraaf 1.1):

- een goede uitvoering van het toezicht
- actief volgen van externe ontwikkelingen
- steeds beter toezicht

DNB onderkent daarbij enkele risico's, waaronder een toenemende externe druk op de beschikbare budgetten en de mogelijk aanhoudende turbulentie op de financiële markten (paragraaf 1.2). Een overzicht van de benodigde personele inzet, begrote kosten en financiering van het toezicht biedt paragraaf 1.3.

1.1 Doelstellingen

In een dynamische financiële omgeving zet DNB zich als prudentieel toezichthouder in voor een stabiel financieel stelsel en stabiele financiële instellingen die het vertrouwen van het publiek waard zijn. Goed toezicht biedt echter geen garanties: het vermindert het risico op een faillissement maar kan dit nooit voorkomen.

¹ Zie FSF Report on Enhancing Market and Institutional Resilience, April 2008.

² Ecofin Conclusions, 14 May 2008.

DNB ziet erop toe dat de bedrijfsvoering van financiële instellingen solide en integer is en dat hun vermogen toereikend is om aan hun verplichtingen te voldoen. In haar toezicht op financiële instellingen stelt DNB eisen aan het risicobeheer, de integriteit van de bedrijfsvoering, de solvabiliteit en liquiditeit en de naleving van wet- en regelgeving.

Doelstelling 1: goede uitvoering toezicht

DNB kiest voor risicogebaseerd en transparant toezicht dat goed te verantwoorden is. Een eerste vereiste daarvoor is het verwerven van een actueel en accuraat beeld van de financiële positie van de instellingen evenals van de risico's die deze kunnen bedreigen. Dat inzicht biedt DNB de mogelijkheid om, mocht de noodzaak daartoe bestaan, tijdig en effectief te interveniëren. Ook dient de toezichthouder zich te kunnen vergewissen van de integriteit en het integer handelen van de betrokken bestuurders. Bovendien wil DNB haar toezichtcapaciteit flexibel kunnen inzetten. Met een goede toezichtuitvoering draagt DNB bij aan een stabiel en integer financieel stelsel, veilige financiële aanspraken en een efficiënt en betrouwbaar betalingsverkeer.

a. Risicogebaseerd toezicht

Risico-oriëntatie is een belangrijke pijler in het prudentiële toezicht. Het versterkt de bewustwording van risico's en bevordert daarmee de risicobeheersing, zowel bij de toezichthouder als bij de financiële instellingen. Met de Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (FIRM) brengt DNB de risico's van financiële instellingen op systematische wijze in beeld en stelt voor deze instellingen een risicoprofiel vast. Op basis van dit risicoprofiel worden prioriteiten gesteld zodat de beschikbare toezichtcapaciteit zo efficiënt mogelijk kan worden ingezet. Na de invoering van de Wet op het financieel toezicht (Wft) en de Pensioenwet (januari 2007) is het accent verschoven naar het toezicht op de invoering van deze regelgeving door de financiële instellingen. Dit betekent onder meer dat DNB de instellingen actief stimuleert bij de ontwikkeling van hun eigen risicobeheer.

De waarde van risicogebaseerd toezicht voor financiële instellingen is te illustreren aan de hand van de invoering van Bazel II en de voorbereiding van Solvency II.

Invoering Bazel II

De Europese implementatie van Bazel II is definitief verankerd door middel van de Capital Requirements Directive (CRD). Alle betrokken instellingen in Nederland zijn op 1 januari 2008 overgegaan op Bazel II. Om die ingangsdatum te halen, gaf DNB vorig jaar prioriteit aan de beoordeling en goedkeuring van de interne risicometingen die de onder toezicht staande instellingen hebben ontwikkeld voor Bazel II. Komend jaar omvat ons werk vooral de beoordeling van deze risicometingen en de eventuele beoordeling van nieuwe aanvragen voor het gebruik van interne risicometingen. Daarbij treedt DNB in dialoog met buitenlandse toezichthouders van al die landen waarin de onder ons toezicht staande banken ook opereren.

In 2008 is de zogenoemde supervisory review, onderdeel van de tweede pilaar van Bazel II, voor het eerst uitgevoerd. De supervisory review beoordeelt de kwaliteit van het risico- en kapitaalbeheer, dat wil zeggen de wijze waarop een instelling haar risicoprofiel vaststelt, beheerst en de benodigde kapitaalbuffers aanlegt. Nadat het afgelopen jaar alle processen voor het eerst zijn doorlopen is het nu tijd om deze processen te evalueren en waar nodig te verbeteren. Zo gaat een update voor de supervisory review in het komende jaar van start. Uiteindelijk zal elke instelling minimaal één keer per jaar worden beoordeeld. Ook wordt het proces van de supervisory review geïntegreerd met het al langer bestaande risicoanalyseproces.

De instellingen dienen ook te voldoen aan de eisen voor de openbaarmaking van gegevens voor het publiek. Deze eisen zijn opgenomen in de derde pilaar van Bazel II ofwel 'Disclosures and Market Discipline' en zijn in Nederland vastgelegd in de Wft. Ook op dit punt zal DNB een vinger aan de pols houden.

Voor *beleggingsondernemingen* is het toezicht in 2009 eveneens gericht op het consolideren van de veranderingsprocessen die in 2008 zijn ingezet met de invoering van het Bazel II-raamwerk. Een belangrijke verandering is het geheel nieuwe rapportagekader dat mede inzicht geeft in de *overall* risico's van de (eventuele) groepsstructuur waartoe een beleggingsonderneming behoort. Een andere vernieuwing is de 'self assessment' van de onderneming over de manier waarop zij haar eigen risicoprofiel vaststelt en beheerst en de kapitaalbuffers die zij noodzakelijk acht ter afdekking van eventueel resterende risico's. DNB zet de dialoog met individuele instellingen over het self assessment voort in 2009. Verder zullen beleggingsondernemingen in 2009 voor het eerst moeten voldoen aan regels voor de openbaarmaking van informatie die voor de consument van belang is om financiële besluiten te kunnen nemen. In de toepassing van de uit Bazel II voortvloeiende toezichteisen blijft het proportionaliteitsbeginsel op de voorgrond staan.

Vorbereitung Solvency II

Voor de verzekeringssector staat 2009 in het teken van het beheersen van de gevolgen van de kredietcrisis en de verdere ontwikkeling van de Solvency II-verzekeringsrichtlijn.

De kredietcrisis raakt ook de verzekeringssector. In eerste instantie zijn de effecten betrekkelijk beperkt gebleken, maar de koersdalingen op de aandelenbeurzen hebben hun weerslag gehad op de financiële positie van de verzekeraars die veelal substantiële aandelenportefeuilles aanhouden. In dit turbulente jaar wierp het nieuwe model jaarstaten voor verzekeraars direct zijn eerste vruchten af. Juist op het gebied van de activa gaven verzekeraars veel meer informatie via de nieuwe staten, waarin ze rapporteerden over het boekjaar 2007. De toezichthouder zal komend jaar opnieuw gebruik maken van de verbeterde informatie uit de staten. Gecombineerd met benchmarking, financiële analyses en stress-testing kan DNB zich daarmee een scherper actueel beeld vormen van de positie van de verzekeraars en waar nodig snel inspringen.

De ontwikkelingen in het kader van Solvency II vragen ook in het uitvoerend toezicht de aandacht. Volgend op het Richtlijnvoorstel voor Solvency II start het traject waarin de risicogebaseerde principes, die op hoofdlijnen zijn vastgesteld, moeten worden uitgewerkt in de lagere regelgeving. Belangrijke onderwerpen zijn daarbij de invulling van de solvabiliteitseisen, diversificatievoordelen en het toezicht op groepsniveau. Belangrijk onderdeel van deze voorbereiding is in 2009 de communicatie met de sector en mogelijk een hernieuwde kwantitatieve impactstudie. De impactstudies vergen weliswaar extra inzet maar dat wordt dubbel en dwars beloond met de daaruit voortvloeiende informatie die zeer waardevol is voor onze voorbereiding op het nieuwe toezichtkader.

Invoering laatste elementen Pensioenwet

De invoering van de in 2007 van kracht geworden Pensioenwet (Pw) en Financieel ToetsingsKader (FTK) vindt gefaseerd plaats en wordt in 2009 afgerond. Voor ieder pensioenfonds zijn dan alle bepalingen van de Pensioenwet en de FTK van kracht. Zo moeten zij een continuïteitsanalyse maken, een – in beginsel – kostendeckende premie innen én voldoen aan de consistentie-eis en de governance-eisen. De grote waarde van een adequate financiële opzet is nog eens onderstreept door de recente turbulentie op de financiële markten. Belangrijk is dat de financiële opzet voldoet aan de door de wet voorgeschreven normen en dat deze normen gebaseerd zijn op het werkelijk gevoerde beleid van het pensioenfonds.

De overgang naar de nieuwe wet- en regelgeving heeft grote gevolgen gehad voor het beleid en de verslaggeving. Nu deze zaken zijn uitgekristalliseerd, zullen de fondsen (voor zover nog niet in voorzien) zorg moeten dragen voor een actuele Actuarieel BedrijfsTechnische Nota en betrouwbare periodieke verslaglegging. Dit is noodzakelijk voor een beheerste en integere bedrijfsvoering evenals een efficiënte uitvoering van het risicogebaseerde toezicht.

b. Governance en Integriteit

Belangrijke pijlers in het risicogebaseerde toezicht zijn governance en integriteit. Ook komend jaar zal DNB daarom nadrukkelijk aandacht besteden aan deze onderwerpen, zowel beleidsmatig als in het uitvoerende toezicht. De werkzaamheden voor 2009 krijgen vorm op een breed terrein, variërend van fraudebeheersing tot compliance; en van de implementatie van de derde EU-witwasrichtlijn en de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) tot de betrouwbaarheidstoetsing van bestuurders³.

Twee speerpunten worden nader belicht: self assessments in het integriteittoezicht en toezicht op de naleving van de Pension Fund Governance (PFG) principes.

³ Met de Wwft is de Europese derde witwasrichtlijn in nationale wetgeving verwerkt en zijn de Wet identificatie bij dienstverlening (WID) en de Wet melding ongebruikelijke transacties (Wet MOT) samengevoegd. Hierdoor wordt het voor instellingen die te maken hebben met de anti-witwaswetgeving gemakkelijker om inzicht te krijgen in de verplichtingen waaraan zij moeten voldoen.

Een eerste speerpunt voor 2009 is de gefaseerde invoering van self assessments in het integriteittoezicht, te beginnen met de kleine verzekeraars. De self assessments zijn onder meer bedoeld voor de intensivering en flexibilisering van het integriteittoezicht. Deze self assessments omvatten vanzelfsprekend de specifieke integriteitnormen die relevant zijn voor de betreffende sector. Daarbij is het essentieel dat ook normen op het gebied van management en organisatie (de risico-overstijgende beheersingscategorieën) worden getoetst om een beeld te krijgen van de vigerende compliance-structuur. De uitkomsten van de self assessments geven een indicatie van de mate waarin onder toezicht staande instellingen de inherente integriteitrisico's beheersen. De self assessments maken voor DNB integraal onderdeel uit van het toezicht.

Een tweede speerpunt is het toezicht op de naleving van de PFG-principes binnen de pensioensector. Vanaf 1 januari 2008 geldt voor alle pensioenfondsen een resultaatverplichting om te voldoen aan de principes zoals geformuleerd in de StAR-code. DNB heeft via de Pensioenwet een toezichthoudende taak op de naleving van deze principes en toetst de bedrijfsvoering van pensioenfondsen. In 2007 en een deel van 2008 heeft DNB nog toezicht gehouden op het proces van invoering van deze principes. Met het nagaan of de pensioenfondsen daadwerkelijk maatregelen hebben genomen, is de toezichthouder in 2008 begonnen. Komend jaar zal het toezicht nog meer gericht zijn op de invoering van de PFG-principes op fondsniveau.

Doelstelling 2: actief volgen van externe ontwikkelingen

Veranderingen in de financiële sector leiden geregeld tot aanpassingen van wetgeving en internationale toezichtovereenkomsten. Niet alleen op deze veranderingen maar ook op andere externe ontwikkelingen die van invloed zijn op de toezichtpraktijk wil DNB tijdig en goed voorbereid zijn. Zo is de toezichthouder meteen aan de slag gegaan met de aanbevelingen van het Financial Stability Forum (FSF) en de Ecofin om het toezicht te verscherpen. Terwijl internationale organisaties een belangrijke stimulerende rol spelen, zijn het de financiële instellingen en nationale autoriteiten die de aanbevelingen moeten uitvoeren. Ook voor ons brengt dit veel extra werk met zich mee. DNB heeft een projectstructuur opgezet om te waarborgen dat de follow-up van de FSF-aanbevelingen en de *Ecofin roadmap* efficiënt en voortvarend wordt opgepakt. Als vervolg op het kortetermijnwerk van medio 2008 zal dit de komende twee jaar zijn volledige beslag krijgen in de dagelijkse toezichtpraktijk.

In het licht van de externe ontwikkelingen verdienen enkele projecten en activiteiten voor 2009 speciale aandacht.

Nationaal niveau:

- a. Lessen uit de kredietcrisis en aanscherping kredietrisicomanagement bij instellingen
- b. Institutionele vernieuwing pensioensector
- c. Mogelijke consolidatie op de Nederlandse verzekeringsmarkt
- d. Toezicht op herverzekeraars
- e. Gevolgen van meer principle-based toezicht

Internationaal niveau:

- f. Internationaal overleg
- g. Solvency II voor verzekeraars
- h. Convergentie EU-solvabiliteitstraamwerk pensioenen en aanpassing IFRS-regels

a. Lessen uit de kredietcrisis en aanscherping van het kredietrisicomanagement

Wereldwijd heeft de kredietcrisis ertoe geleid dat financiële instellingen harde klappen hebben moeten incasseren. Als de crisis verder overslaat op de economie, kan dit in combinatie met een oplopende inflatie, leiden tot stagflatie. Deze ontwikkelingen en sombere vooruitzichten brengen fundamentele verschuivingen teweeg op de financiële markten. Na het uitbreken van de kredietcrisis zijn de bakens verzet en er is veel meer aandacht gekomen voor liquiditeitsrisico's, het verhandelen van (krediet)risico's, de complexiteit van kwantitatieve risicomodellen en -technieken en voor de ingrijpende wijzigingen in de structuur en dynamiek van het internationale bankwezen. Daarbij krijgt risicomanagement, waaronder stress-testing, een belangrijke plaats toebedeeld.

Het FSF doet verschillende beleidsaanbevelingen. Het forum doet onder meer aanbevelingen voor de versterking van het risicomanagement, zoals de aanpassing van kapitaaleisen, het beter rekening houden met off-balance exposures en meer stress-testing. Ook zijn er aanbevelingen voor meer transparantie, zoals de harmonisatie bij disclosures, een betere guidance voor waarderingen en betere accountingstandaarden voor off-balance exposures. Al deze aanbevelingen neemt DNB ter harte in haar toezicht.

b Institutionele vernieuwing pensioensector

In 2008 is de herziening van het reguleringsraamwerk van pensioenregelingen, zoals deze is neergelegd in de Pensioenwet, afgerond. Het komende jaar staat vooral in het teken van institutionele vernieuwing in de pensioensector. Met deze vernieuwing moet Nederland voor pensioeninstellingen een aantrekkelijke vestigingsplaats blijven. De vernieuwing moet de pensioenfondsen ook betere mogelijkheden tot samenwerking bieden.

Hiertoe zullen de sector, DNB en de ministeries van Financiën en Sociale Zaken en Werkgelegenheid in 2009 gezamenlijk werken aan:

- de introductie van een premiepensioeninstelling. Deze instelling moet eenvoudige pensioenregelingen – veelal premieovereenkomsten – uit verschillende lidstaten kunnen uitvoeren.
- onderzoek naar de mogelijkheden om eventuele knelpunten voor samenwerking te verwijderen uit de Pensioenwet.
- onderzoek naar de mogelijkheid tot de introductie van een pensioeninstelling die ook ingewikkelde pensioenregelingen – veelal uitkeringsovereenkomsten – mag uitvoeren. Aandachtspunt hierbij is of het mogelijk is om deze instelling onder voorwaarden in aanmerking te laten komen voor de financiële eisen uit de Pensioenwet.

c. Mogelijke consolidatie op de Nederlandse verzekeringsmarkt

De Nederlandse verzekeringsmarkt lijkt het verzadigingspunt te hebben bereikt. De winstmarges staan onder druk en kunnen leiden tot nieuwe consolidatieslagen. In 2008 hebben enkele buitenlandse conglomeraten de Nederlandse markt verlaten. Voor de zorgverzekeringsmarkt houdt DNB rekening met een verdere consolidatie. Dat alles zal voor DNB een aanpassing van prioriteiten, herallocatie van toezichtcapaciteit en improvisatie met zich meebrengen.

d. Toezicht op herverzekeraars

De EU-Herverzekeringsrichtlijn is vanaf januari 2008 van kracht. Deze richtlijn betreft de prudentiële regelgeving voor de herverzekeringsactiviteiten binnen de Europese Unie. Volgens deze richtlijn zouden alle in Nederland gevestigde herverzekeraars vanaf 2008 onder toezicht van DNB komen te staan. Door vertragingen is de wetgeving pas per 1 september 2008 in werking getreden. Herverzekeraars vallen sindsdien onder toezicht van DNB conform de hiervoor aangepaste Wet op het financieel toezicht (Wft). Het gaat om zestien herverzekeraars, met een gezamenlijk bruto premie-inkomen van circa EUR 1 miljard. Zij dragen in belangrijke mate bij aan de vermindering van de verzekeringstechnische risico's en aan een grotere financiële stabiliteit in de Nederlandse verzekeringssector.

Herverzekeraars moeten voortaan een vergunning bij DNB aanvragen. Het toezicht op de herverzekeraars betekende voor DNB een uitbreiding van de toezichttaken. Deze nieuwe taken zijn afgeleid van ons huidige toezicht op de verzekeraars.

e. Gevolgen van meer principle-based toezicht

DNB werkt meer en meer vanuit de gedachte van principle-based toezicht. In tegenstelling tot een *one size fits all*-aanpak geven kadergevendende principes ruimte aan de onder toezicht staande ondernemingen om op hun manier aan de wet te voldoen, Dit is in lijn met nationale (Wft, Pensioenwet) en internationale (Bazel II, Solvency II) raamwerken. Het theoretische kader rondom principle-based toezicht is in kaart gebracht en er is een plan van aanpak opgesteld. In 2009 wordt dit plan van aanpak uitgewerkt en krijgt het meer handen en voeten voor de onder toezicht staande ondernemingen.

Tegelijkertijd krijgt de training van onze toezichtmedewerkers een vervolg. Om goed te kunnen werken in een meer principle-based omgeving, moeten medewerkers zich de vaardigheid verwerven om zelfstandig een professionele afweging te kunnen maken. Belangrijk is uiteraard ook een goede communicatie met medewerkers van de onder toezicht staande ondernemingen.

Communicatievaardigheden maken dan ook onderdeel uit van het trainingsprogramma.

f. Internationaal Overleg

Internationale samenwerking tussen toezichthouders en de convergentie van het toezicht wordt steeds belangrijker met de voortgaande internationalisering van financiële instellingen en de toenemende

integratie van financiële sectoren. De huidige marktturbulentie laat wederom zien dat ontwikkelingen bij financiële instellingen een grensoverschrijdende impact kunnen hebben. Daar moet het toezicht op inspelen. En dat gebeurt ook. De recente expansie van activiteiten van de internationale gremia, mondiaal en Europees, weerspiegelt het breed gedeelde besef van het belang van internationale standaarden/regelgeving voor de actoren op de financiële markten. Binnen de EU zijn meerdere wetgevings- en implementatietrajecten ingezet. Deze moeten bijdragen aan een geharmoniseerd, principle-based prudentieel toezicht, dat risicogevoelige financiële eisen stelt en dat de toezichtcapaciteit daar inzet waar de risico's het grootst zijn (herziening CRD en FiCo-richtlijn en Solvency II-kaderrichtlijn). DNB wil hierbij effectief invloed uitoefenen en haar ervaringen met de opzet en implementatie van risk-based kapitaaleisen uitdragen, dit alles – waar van toepassing – in nauwe samenwerking met de Autoriteit Financiële Markten, het ministerie van Financiën en het ministerie van Sociale Zaken en werkgelegenheid. Door in een vroeg stadium deel te nemen aan het internationale overleg kan DNB de Nederlandse belangen behartigen en invloed uitoefenen op het bevorderen van toezichtconvergentie en een 'level playing field'.

DNB draagt haar visie verder uit in internationale en bilaterale overleggen. Ook hier is haar insteek een verdere verbetering van het toezicht en meer samenwerking tussen toezichthouders. Zo zullen voor het einde van 2008 internationale toezichtcolleges worden gevormd voor de grootste financiële groepen. DNB is actief betrokken bij het vormgeven van deze colleges. Dit alles moet leiden tot een betere kwaliteit van het toezicht en een goede aansluiting van het toezicht op de huidige financiële wereld.

g. Solvency II voor verzekeraars

In 2008 hebben de Europese ministeries van Financiën en het Europees Parlement onderhandeld over de concept Kaderrichtlijn Solvency II, die door de Europese Commissie werd gepresenteerd op 10 juli 2007. Naar verwachting zullen de onderhandelingen eind 2008 zijn afgerond en wordt de Solvency II-kaderrichtlijn begin 2009 aangenomen. Dan zal ook duidelijk worden wanneer Solvency II in werking treedt en de implementatie van de richtlijn van start zal gaan. DNB zet zich nu al in voor een soepele invoering van Solvency II en heeft daarvoor een interne stuurgroep opgezet. Belangrijk onderdeel van deze voorbereiding vormt het komend jaar de communicatie naar de sector (via toezichthouders, voorlichtingsmiddagen en Open Boek). Mogelijkerwijs komt daarbij een hernieuwde kwantitatieve impactstudie.

In 2009 moet DNB in Europees verband (CEIOPS⁴) de Europese Commissie adviseren over de uitvoeringsmaatregelen die nodig zijn om de Solvency II-kaderrichtlijn in detail uit te werken. In haar advies zal DNB pleiten voor een economisch rationele invulling van Solvency II. Idealiter betekent dit: beter toezicht, een nationaal en internationaal *level playing field* en een goede aansluiting op 'industry best practices', met dientengevolge een vermindering van de administratieve lasten. Daarnaast zal DNB in de loop van 2009 een begin maken met het opstellen van de toezichthouderregels onder Solvency II. De verwachting is dat de werkzaamheden voor het Solvency II-traject toenemen naarmate de

⁴ Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors.

invoeringsdatum nadert. De voortgaande intensivering van de inspanningen zullen in 2009 al merkbaar worden in het verzekeringstoezicht.

h. Convergentie EU-solvabiliteitsraamwerk pensioenen en aanpassing IFRS-regels

In het afgelopen jaar heeft een werkgroep van CEIOPS een analyse gemaakt van de verschillen in toezichteisen tussen de Europese landen en de mogelijke gevolgen hiervan. De Europese Commissie heeft op basis van deze analyse een consultatiedocument voorgelegd aan verschillende lidstaten. Het komende jaar zullen zowel deze consultatie als de resultaten daarvan verder worden uitgewerkt in samenwerking met de Europese Commissie.

Momenteel wordt een aanpassing van de IFRS-accountingregel ten aanzien van *employee benefits* voorbereid. Ondernemingen zijn op grond van deze regel verplicht om de financiële risico's, die voortvloeien uit de door hen aangeboden arbeidsgerelateerde pensioenregelingen, op hun balans te vermelden. Deze regel heeft in het verleden onrust veroorzaakt onder Nederlandse ondernemingen, omdat deze regel onvoldoende recht doet aan de specifieke kenmerken van het Nederlandse pensioenstelsel. Volgens deze regel moeten ondernemingen namelijk financiële risico's die zij in de praktijk *niet* lopen, *wel* weergeven op hun balans. Ondernemingen worden op deze manier aangezet om uitkeringsovereenkomsten om te zetten in premieovereenkomsten. De collectieve intergenerationale risicodeling van het Nederlandse pensioenstelsel komt hierdoor in gevaar. DNB is van mening dat de accountingsregels een juiste weergave moeten geven van de uit pensioenregelingen voortvloeiende financiële risico's voor de onderneming. De regels zullen aldus recht moeten doen aan de specifieke kenmerken van het Nederlandse pensioenstelsel om zo de voordelen van collectieve risicodeling te behouden.

Doelstelling 3: steeds beter toezicht

DNB wil ook in 2009 grotere openheid geven over haar beleid en beleidsvorming. Het streven is om informatie sneller beschikbaar te stellen aan onder toezicht staande instellingen en andere belangstellenden. Daarvoor zet DNB verschillende instrumenten in, zoals Open Boek Toezicht.

a. Open Boek Toezicht

Sinds 2007 is Open Boek Toezicht op www.dnb.nl beschikbaar voor interne en externe gebruikers. Open Boek is een informatieloket over toezichtwet- en regelgeving, gericht op professionele gebruikers. In de kern draait Open Boek Toezicht om:

- informatievoorziening: onder toezicht staande ondernemingen en uitvoerende toezichthouders actief voorzien van allerhande informatie die voor de toezichtpraktijk relevant en bruikbaar is.
- kennisborging: beschikbare kennis van toezichtmedewerkers over de toepassing van toezichtwet- en regelgeving in de praktijk te verzamelen, beheren en ontsluiten.

- normoverdracht: onder toezicht staande ondernemingen informeren over de aanleiding, bedoeling en toepassing van de toezichtnormen en -eisen.

Het is nadrukkelijk de bedoeling dat gaandeweg steeds meer informatie via Open Boek wordt ontsloten: dit krijgt een vervolg in 2009.

b. Externe beoordeling toezicht

In 2008 heeft DNB een zogenoemde commissie van wijzen de opdracht gegeven om bij wijze van pilot de risico-oriëntatie in het toezicht op verzekeringsmaatschappijen te evalueren. Doel hiervan is tweeledig: inzicht krijgen in mogelijke kwaliteitsverbeteringen én verantwoording afleggen over de uitvoering van toezichttaken. Voor een pilot op verzekeringsterrein is gekozen omdat dit nog niet eerder extern geëvalueerd was, in tegenstelling tot het toezicht op pensioenfondsen, dat jaarlijks wordt geëvalueerd door de Inspectie voor Werk en Inkomen (IWI), en het banktoezicht, dat onlangs extern geëvalueerd is naar aanleiding van het faillissement van Van der Hoop. De uitkomsten en aanbevelingen van de pilot worden begin 2009 verwacht.

c. Bewust beleid

Ter waarborging van de (cross)-sectorale consistentie van het toezichtbeleid heeft DNB een kader ontwikkeld dat inzicht biedt in de diverse soorten regelgeving en beleidsuitingen waarmee DNB te maken heeft. Door DNB vastgestelde regelgeving en/of beleid kan met dit kader volgens een vast stramien worden opgesteld. Daarbij worden de volgende fasen onderkend: de probleemverkenning (inclusief kosten/baten-analyse), de uitwerking van regelgeving en/of toezichtbeleid, de consultatie van de concept (beleids)regels, de implementatie en uiteindelijk de evaluatie van deze regels.

Om tegemoet te komen aan de behoeften uit de praktijk van het toezicht zijn ‘*good practices*’ ingevoerd als een derde vorm van beleid, ter aanvulling op de beleidsregel en de interpretatie (Q&A). *Good practices* zijn geschikt voor al die gevallen waarin een toezichthouder zijn opvattingen wil uitdragen, maar geen beperking wil aanbrengen in de beschikbare ruimte voor de onder toezicht staande onderneming, conform de *principle based* regelgeving.

d. Quality Assurance

Na een herbezinning in 2007 op de interne kwaliteitsbewaking in het toezicht vinden er inmiddels reguliere dossierreviews plaats. Deze worden in 2009 voortgezet waarna de resultaten zullen worden geëvalueerd. De genoemde doelstellingen voor toezicht ‘algemeen’ zijn hieronder in tabel 1.1.1 samengevat.

Tabel 1.1.1 Belangrijkste doelstellingen ‘toezicht algemeen’

Doelstelling 2009	Indicator 2009	Streefwaarde 2009
Doelstelling 1:		
1. Goede uitvoering van het toezicht: meer risicogebaseerd toezicht	1. Actueel en getrouw beeld van de instellingen voor risicogebaseerd toezicht	1a. FIRM-risicoscore is actueel en voor 100 procent van de instellingen ingevoerd, uitkomsten gedeeld met instellingen 1b. Uitvoering geven aan Bazel II 1c. Verdere ontwikkeling Solvency II 1d. Invoering (laatste delen) Pw
2. Goede uitvoering van het toezicht: governance en integriteit	2. Uitvoeren risicogebaseerd toezicht, met aandacht voor integriteit en compliance	2. Uitvoeren werkzaamheden, oa door self-assessments in integriteitstoezicht en toezicht op naleving PFG-principes
Doelstelling 2:		
3. Externe nationale ontwikkelingen: lessen uit kredietcrisis en versterken kredietrisico-management	3. Versterkte aandacht voor risicomangement en opvolgen beleidsaanbevelingen FSF	3. Risicomangement versterkt en opvolgen aanbevelingen in het lopende toezicht
4. Externe nationale ontwikkelingen: institutionele vernieuwing pensioensector	4. Zichtbare institutionele vernieuwing pensioensector doorgevoerd	4a. Introductie van een premiepensioeninstelling 4b. Onderzoek naar verbeteringen Pw 4c. Onderzoek naar introductie pensioeninstelling voor ingewikkelde regelingen
5. Externe nationale ontwikkelingen: eventuele consolidatie verzekeringsmarkt	5. Eventuele krimp en consolidatie verzekeringsmarkt	5. Monitoren ontwikkelingen nationale verzekeringsmarkt en zonodig prioriteiten stellen en herallocatie van toezichtcapaciteit
6. Externe nationale ontwikkelingen: toezicht herverzekeraars	6. Uitvoering toezicht herverzekeraars	6. Uitvoeren toezicht herverzekeraars als afgeleide van het toezicht op verzekeraars
7. Externe nationale ontwikkelingen: gevolgen van meer principle-based toezicht	7. Plan van aanpak mbt uitwerking principle-based toezicht en training toezichthouders	7. Plan van aanpak opgesteld en vaardigheden verbeterd, training van toezichthouders en verbeterde communicatie met medewerkers van otsi's
8. Externe internationale ontwikkelingen: internationaal overleg	8. Effectiviteit van toezicht, internationale samenwerking, harmonisatie en kwaliteit van regelgeving	8. Deelname in internationale gremia om effectieve invloed van DNB te bestendigen en te versterken
9. Externe internationale ontwikkelingen: Solvency II voor verzekeraars	9. Kaderrichtlijn Solvency II, advies aan EC over economisch rationele invulling en start opstellen regels toezichthouder	9. Voorbereidingen treffen invoering Solvency II en uitvoeren benodigde activiteiten
10. Externe internationale ontwikkelingen: convergentie en aanpassing IFRS-regels	10a. Convergentie EU-solvabiliteitsraamwerk pensioenen 10b. Aangepaste IFRS-accountingregels ten aanzien van <i>employee benefits</i>	10a. Uitwerking resultaten consultatie EC tav analyse CEIOPS 10b. Behoud voordelen collectieve risicodeling in Nederlands pensioenstelsel
Doelstelling 3:		
11. Steeds beter toezicht: Open Boek Toezicht	11. Meer openheid en kennisdeling door beschikbaar stellen webbased informatieloket	11. Open Boek uitgebreid en meer informatie ontsloten
12. Steeds beter toezicht: externe beoordeling	12. Resultaten pilot tav externe beoordeling toezicht op verzekeringsmaatschappijen	12. Opvolging geven aan resultaten en aanbevelingen vanuit pilot
13. Steeds beter toezicht: Bewust Beleid	13. Volgen stramien van Bewust Beleid bij opstellen beleid en regelgeving	13. Toevoeging beleidsregel, interpretatie (Q&A) en 'good practices'
14. Steeds beter toezicht: Quality Assurance	14. Dossierreviews en evaluatie	14. Uitvoeren reguliere dossierreviews en opvolgen aanbevelingen vanuit evaluatie

1.2 Beheersing van risico's

DNB onderkent een aantal risico's dat het behalen van de toezichtgerelateerde doelstellingen in de weg kan staan. Onderstaande tabel presenteert de belangrijkste externe risico's, inclusief de belangrijkste beheersmaatregelen.

Tabel 1.2.1 Belangrijkste risico's en beheersmaatregelen

Risico's 2009	Beheersmaatregelen 2009
1. Onvoldoende zicht of grip op voor toezicht relevante ontwikkelingen zoals 1) nieuwe regelgeving, 2) ontwikkelingen in omgeving van financiële instellingen of 3) politieke oriëntatie en besluitvorming	1. Intensieve samenwerking binnen DNB met andere (beleids)divisies, andere toezichthouders en handhavingspartners (intensiveren netwerk), uitvoeren continue risicoanalyse en periodiek overleg met ministeries, sectorvertegenwoordigers, (inter)nationale collega-toezichthouders en belangenorganisaties
2. Impact van belangrijke externe ontwikkelingen zoals: 1) druk op aanpassing pensioenstelsel en pensioentoezicht vanuit Europa, 2) druk op beurskoersen als gevolg van turbulentie kredietcrisis en daarmee druk op solvabiliteit banken/ verzekeraars en buffers pensioenfondsen en 3) marginalisatie van financiële instellingen in NL	2. Goede, proactieve inbreng blijven leveren in internationale gremia met de focus op voor NL belangrijke onderwerpen, adequate dossierbelegging, kritisch blijven op effectiviteit/doeltreffendheid eigen inbreng en reflecteren
3. Onvoldoende (kwalitatieve) toezichtcapaciteit als gevolg van krapte arbeidsmarkt en externe druk op budget	3a. Actief HRM- en wervingsbeleid 3b. Efficiënt formatiebeheer, stages, personeelsontwikkeling, actief exit/entry-beleid 3c. Adequaar beloningsbeleid 3d. Verdere vergroting efficiëntie van de ondersteuning
4. Uitval van diverse kritische functies of onvoldoende aandacht voor andere instellingen als gevolg van calamiteiten	4a. Instellen van een crisisteam 4b. Risicogebaseerd toezicht en cross-sectoraal risico-overleg

1.3 Personele inzet, kosten en financiering

Personele inzet

In 2009 bedraagt de geraamde personele inzet voor de toezichttaken 655,2 fte, waarvan 451,7 fte voor de primaire Toezichtactiviteiten en 203,5 fte voor ondersteunende activiteiten. Ten opzichte van de begroting 2008 betekent dit een daling van -19,6 fte, waarvan een stijging van inzet op de primaire activiteiten van 2,3 fte en een daling van -21,9 fte op de ondersteunende activiteiten. Deze ontwikkeling draagt bij aan de beoogde verbetering van de verhouding primaire versus ondersteunende activiteiten en wordt hieronder verder toegelicht. In bijlage 4, tabel 1 staan de gedetailleerde gegevens van de fte per activiteit naar doelgroep.

De primaire toezichtcapaciteit wordt in 2009 ten opzichte van 2008 verhoogd met 2,3 fte. De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

- de invoering van het toezicht op gedekte schuldinstrumenten ('covered bonds') die zijn uitgegeven door in Nederland gevestigde banken (3 fte). Deze nieuwe taak is gebaseerd op het Besluit gedekte schuldinstrumenten per 1 juli 2008. Op grond van dit besluit is het aan DNB om te beoordelen of een bank die een geregistreerd gedekte schuldinstrument wil uitgeven, heeft aangetoond dat de obligaties voldoen aan de wettelijke vereisten;
- de overgang van het secretariaat van het Financieel Expertise Centrum van de AFM naar DNB (6 fte). In 2008 is DNB gestart met de inrichting van het FEC-Secretariaat bij DNB. Met Financiën is afgesproken dat de kosten voor het FEC-Secretariaat volledig door de overheid worden gefinancierd;
- de verminderde inzet (-6,7 fte) voor in het bijzonder toezichtbeleid, statistiek en juridische activiteiten met het oog op de bezuinigingstaakstelling van 8% (zie ook paragraaf 1.3).

De capaciteit voor ondersteuning van Toezicht is gedaald (-21,9 fte ten opzichte van de begroting 2008), voornamelijk als gevolg van een lagere ICT-inzet) en bezuinigingen op Besturing en Informatievoorziening.

De begrote toezichtkosten zijn weergegeven in tabel 1.3.1. Een gedetailleerde toelichting op de kosten per doelgroep is opgenomen in hoofdstuk 2 (Toezicht per doelgroep). In bijlage 4, tabel 2 staan de gedetailleerde gegevens van de kosten per activiteit naar doelgroep.

Tabel 1.3.1 Begroting Toezicht

EUR miljoen

	Primaire activiteiten FTE	Begroting 2009	Begroting 2008	Vershil '09 - '08	Realisatie 2007
Banken ¹⁾	176,3	34,8	39,6	-4,8	45,5
Pensioenfondsen	102,3	19,3	22,2	-2,9	21,4
Verzekeraars ²⁾	122,1	22,7	26,6	-3,9	25,2
Geldtransactiekantoren	11,1	2,1	2,3	-0,2	2,6
Beleggingsinstellingen	3,8	0,7	0,9	-0,2	0,6
Beleggingsondernemingen	13,3	2,4	3,0	-0,5	2,9
Trustkantoren	14,3	2,7	3,0	-0,4	3,7
Wwft ³⁾ en sanctiewet	2,4	0,5	0,6	-0,1	0,7
Fec-Secretariaat	6,1	1,1	-	1,1	-
Totaal	451,7	86,3	98,3	-11,9	102,5

¹⁾ Banken inclusief elektronische geldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

²⁾ Hieronder is opgenomen toezicht op zorgverzekeraars en materieel toezicht op verzekeraars uit hoofde van Pw.

³⁾ Betreft het Wwft-toezicht op casino's en creditcardmaatschappijen. Overige toezichtkosten in verband met de Wwft zijn opgenomen in de kosten per sector.

In deze paragraaf wordt achtereenvolgens ingegaan op het externe kader voor 2009, de begrote kosten ten opzichte van dit kader, de ontwikkelingen van 2008 naar 2009, de meerjarige kostenontwikkeling en de financiering van de toezichtkosten.

Toelichting op het externe kader voor 2009

Bij het bepalen van het externe kader 2009 is uitgegaan van het kader 2008 (tabel 1.3.2). Het ministerie van Financiën heeft een bezuinigingstaakstelling opgelegd van 8% van de in 2007 begrote toezichtkosten, te realiseren in de periode 2008-2011 (schema 1%, 2%, 4%, 8%). In 2009 is 1% taakstelling opgenomen, waarmee de taakstelling dus cumulatief 2% bedraagt (aangezien in het kader van 2008 reeds 1% taakstelling was opgenomen). Voor 2009 is een prijscompensatie van 2,8% toegepast. Voor de intensivering voor het Besluit gedekte schuldinstrumenten is EUR 0,68 miljoen opgenomen en voor het FEC-Secretariaat EUR 1,28 miljoen.

De pensioenlasten conform RJ-271 zijn sterk gedaald, voornamelijk als gevolg van stijging van de rente (ultimo 2007 ten opzichte van ultimo 2006). Dit leidt tot negatieve pensioenlasten, voor het eerst in de realisatie van 2008. De toekomstige ontwikkeling van de pensioenlasten laat zich echter moeilijk schatten. Dit hangt namelijk sterk af van marktontwikkelingen, waaronder rente. Voor de begroting 2009 worden de pensioenlasten gebaseerd op de berekening van de externe actuaris voor 2008. Dit betekent een daling van de toezichtkosten van EUR -15,1 miljoen ten opzichte van de begroting 2008 (de werkelijke kosten zullen uiteraard sterk afhangen van de marktontwikkelingen). Deze daling is opgenomen als autonoom effect.

Tabel Highlights Ontwikkeling toezichtkosten 2009

EUR miljoen

	Totaal
Kader 2008	99,81
<i>Taakstelling</i>	
Taakstelling Min.v.Fin. (cum. 2%)	-0,99
<i>Nieuwe taken</i>	
Besluit gedekte schuldinstrumenten	0,68
Secretariaat FEC	1,28
<i>Inflatie en autonome effecten</i>	
Prijscompensatie 2009 (obv '08: 2,8%)	2,82
Pensioenlasten (RJ-271 effect)	-15,10
Kader 2009	88,50
Begroting 2009	86,34
<i>Taakstelling 2008 - 2011</i>	
Taakstelling 2011 8 procent	8,12
Realisatie taakstelling t/m 2009 4,1%	4,18
Resterende taakstelling 3,9%	3,94

Begrote kosten 2009 ten opzichte van het externe kader

De toezichtbegroting voor 2009 komt EUR 2,1 miljoen onder het kader 2009 uit. Hiermee is ongeveer de helft van de taakstelling van 8% gerealiseerd.

Van het totale bedrag voor toezichtkosten van EUR 86,3 miljoen valt EUR 19,6 miljoen (Pensioenwet, Pw) onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Dit betreft EUR 19,3 miljoen voor prudentieel toezicht op pensioenfondsen en EUR 0,3 miljoen voor materieel toezicht op verzekeraars die pensioenregelingen uitvoeren. De overige EUR 66,7 miljoen valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Financiën.

Ontwikkelingen 2008- 2009

De toezichtbegroting 2009 bedraagt EUR 86,3 miljoen. Gecorrigeerd voor het prijs- en het pensioeneffect is dit EUR 0,1 miljoen lager dan de begroting in 2008. In 2009 wordt een kostenstijging van gemiddeld 3,5% voor CAO- en prijsstijgingen verwacht ter waarde van EUR 3,4 miljoen. In het bijzonder door de lagere pensioenlasten en de besparingen van ondersteuning dalen de kosten bij alle (in 2008 bestaande) doelgroepen. Zie voor de details per doelgroep onderstaande tabel 1.3.3. Bij het toezicht op Banken zijn kosten opgenomen voor de nieuwe taak 'toezicht op gedekte schuldinstrumenten'. Tevens zijn dit jaar voor het eerst kosten opgenomen als gevolg van het verschuiven van het FEC-Secretariaat van de AFM naar DNB. Voor het toezicht op Geldtransactiekantoren en Trustkantoren is een kleine toename op de primaire toezichtactiviteiten zichtbaar die deels weer worden gecompenseerd door lagere kosten voor de ondersteunende activiteiten. Verminderde toezichtactiviteiten bij Pensioenfondsen en Verzekeraars (als gevolg van Zorgverzekeraars en Herverzekeraars) zorgen hier voor een meer dan gemiddelde daling van de kosten ten opzichte van 2008. Voor Beleggingsinstellingen en Beleggingsondernemingen is voor de begroting 2009 nog eens kritisch naar de benodigde

toezichtcapaciteit gekeken. Naar aanleiding hiervan is een reductie doorgevoerd waarbij het begrote kostenniveau voor 2009 uitkomt op het lagere en meer realistische kostenniveau van de realisatie 2006. Binnen het toezicht op Verzekeraars is de verdeling tussen het toezicht op zorgverzekeraars en overige verzekeraars aangepast op basis van ervaringscijfers in 2008. Hierdoor is circa EUR 1,1 miljoen verschoven van zorgverzekeraars naar overige verzekeraars.

Tabel 1.3.3 Ontwikkeling toezichtkosten begroting 2008 - begroting 2009

EUR miljoen

	Banken 1)	Pen- sioen- fond- sen	Verze- keraars 2)	Geld trans- actie- kanto- ren	Beleg- gings- instel- lingen	Beleg- gings- onderne- mingen	Trust kan- toren	Wwft ³⁾ en sanctie- wet	Fec- Sec- retariaat	Totaal
Begroting 2008	39,61	22,23	26,60	2,29	0,90	2,97	3,05	0,62	-	98,27
CAO / inflatie 2009	1,39	0,78	0,93	0,08	0,03	0,10	0,11	0,02	-	3,44
Pensioenlast-effect	-6,02	-3,48	-4,06	-0,37	-0,13	-0,44	-0,48	-0,09	-0,18	-15,25
Subtotaal	34,98	19,52	23,47	2,00	0,80	2,63	2,67	0,56	-0,18	86,46
Intensivering/toename	0,59			0,09			0,06		1,31	2,06
Besparingen/reducties	-0,77	-0,21	-0,79	-	-0,07	-0,21	-0,07	-0,05		-2,18
Begroting 2009	34,81	19,31	22,68	2,09	0,73	2,42	2,66	0,51	1,14	86,34
Intensivering/reductie in percentage	-0,5%	-1,1%	-3,4%	+4,7%	-9,0%	-8,0%	-0,4%	-8,9%		

¹⁾ Banken inclusief elektronischgeldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

²⁾ Hieronder is EUR 3,8 miljoen opgenomen voor het toezicht op zorgverzekeraars en in verband met het materieel toezicht op verzekeraars uit hoofde van Pw EUR 0,3 miljoen.

³⁾ Betreft het Wwft-toezicht op casino's en creditcardmaatschappijen. Overige toezichtkosten in verband met de Wwft zijn opgenomen in de kosten per sector.

In tabel 1.3.4 is de uitsplitsing van de kosten naar kostencategorie voor de begroting 2009 weergegeven.

Tabel 1.3.4 Toezichtskosten categoriaal 2009

EUR miljoen

	Banken 1)	Pen- sioen- fond- sen	Verze- keraars 2)	Geld trans- actie- kanto- ren	Beleg- gings- instel- lingen	Beleg- gings- onderne- mingen	Trust kan- toren	Wwft ³⁾ en sanctie- wet	Fec- Sec- retariaat	Totaal
Reguliere bedrijfskosten										
Personeelskosten	23,91	13,85	16,12	1,47	0,52	1,75	1,91	0,35	0,70	60,59
Andere beheerskosten	8,73	4,16	5,03	0,46	0,16	0,50	0,58	0,13	0,38	20,14
Afschrijvingen	2,69	1,60	1,86	0,20	0,05	0,21	0,21	0,03	0,06	6,92
Overige bedrijfsopbrengsten	-0,23	-0,13	-0,16	-0,01	-0,00	-0,02	-0,02	-0,00	-0,01	-0,58
Geactiveerde kosten	-0,30	-0,17	-0,18	-0,03	-0,00	-0,02	-0,01	-0,00	-0,00	-0,71
Totaal	34,81	19,31	22,68	2,09	0,73	2,42	2,66	0,51	1,14	86,34
Fte										
Primaire activiteiten	176,3	102,3	122,1	11,1	3,8	13,3	14,3	2,4	6,1	451,7
Ondersteunende activiteiten	78,2	48,1	54,9	5,3	1,8	5,8	6,6	1,1	1,7	203,5
Totaal fte	254,5	150,4	176,9	16,4	5,7	19,1	20,9	3,6	7,7	655,2

¹⁾ Banken inclusief elektronischgeldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

²⁾ Hieronder is EUR 3,8 miljoen opgenomen voor het toezicht op zorgverzekeraars en in verband met het materieel toezicht op verzekeraars uit hoofde van Pw EUR 0,3 miljoen.

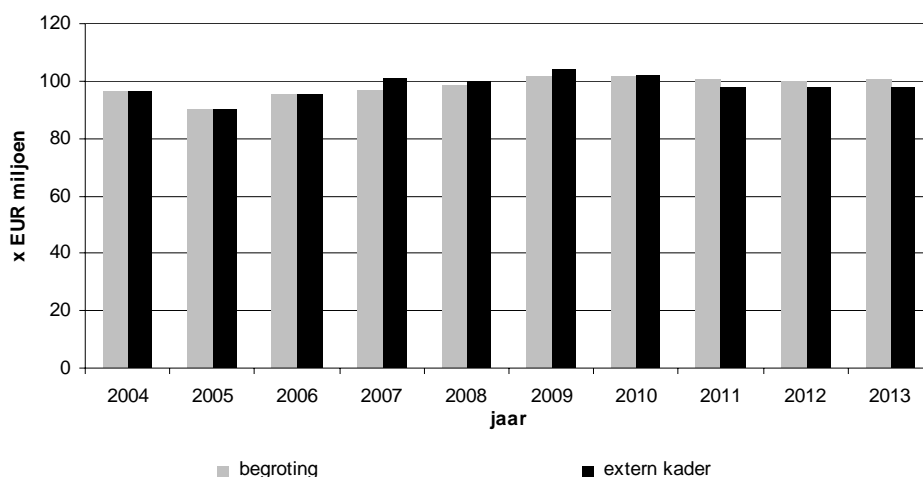
³⁾ Betreft het Wwft-toezicht op casino's en creditcardmaatschappijen. Overige toezichtkosten in verband met de Wwft zijn opgenomen in de kosten per sector.

Meerjarige kostenontwikkeling

DNB is met betrekking tot de toezichttaak door de minister van Financiën gevraagd in een periode van vier jaar (t/m 2011) de totale toezichtkosten voor overheid en sector met 8% te verlagen (basis is begroting 2007). DNB vult dit in door het stellen van toezichtprioriteiten en efficiëntiemaatregelen. Gelet op de verwachte kostenontwikkeling in 2010 en 2011, waaronder structureel hogere afschrijvingskosten door ICT- en huisvestingsinvesteringen, heeft DNB ingezet op een meer dan evenredige invulling van de taakstelling tot en met 2009. In verband met de kredietcrisis zal DNB de taakstelling voorshands niet verder invullen door verdere bezuinigingen in de directe toezichtcapaciteit. Wel zal verder worden doorgedaan met (reeds lopende) bezuinigingen in ondersteuning. Nadat de gevolgen van de kredietcrisis voor de financiële sector in Nederland duidelijk zijn en zicht bestaat op de verwachtingen van (inter)nationale gremia ten aanzien van het toezicht, zal DNB de implicaties voor de kosten van het toezicht in beeld brengen.

Onder voorbehoud van het voorgaande zullen de toezichtkosten naar verwachting in 2010 licht dalen. De daling wordt veroorzaakt door het wegvallen van eenmalige kosten, namelijk een reorganisatievoorziening voor de documentaire informatieverwerking van DNB en de baten van deze reorganisatie en de reorganisatie binnen de Facilitaire diensten van DNB. Hier staat een toename van de afschrijvingskosten tegenover als gevolg van investeringen met betrekking tot de renovatie van het kantoorgebouw in Amsterdam (mede in verband met de sluiting van de vestiging in Apeldoorn) en kantoorautomatisering. In 2011 dalen de toezichtkosten verder, onder andere als gevolg van de sluiting van de vestiging in Apeldoorn in 2010.

Figuur 1.3.5. Toezichtkosten exclusief prijs- en pensioeneffecten

Financiering toezichtkosten

De financiering van de kosten van toezicht, waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen de overheidsbijdrage en de bijdrage van de sector, is opgenomen in tabel 1.3.6, inclusief een vergelijking met de bijdrage van de sector in 2008. Een toelichting op de heffingssystematiek en de bijbehorende afspraken per doelgroep zijn opgenomen in bijlage 2.

Tabel 1.3.6 Financiering toezichtkosten 2009

EUR miljoen

	Banken ¹⁾	Pen- sioen- fond- sen	Verze- keraars	Geld trans- actie- kanto- ren	Beleg- gings- instel- lingen	Beleg- gings- onderne- mingen	Trust kan- toren	Wwft ²⁾ en sanctie- wet	Fec- Secre- tariaat	Totaal
Begrote kosten 2009	34,81	19,31	22,68	2,09	0,73	2,42	2,66	0,51	1,14	86,34
Begrote bijdrage overheid 2009	6,37	1,78	4,98	1,88	0,04	0,12	2,13	0,51	1,14	18,95
Begrote bijdrage sector 2009 ³⁾	28,44	17,53	17,70	0,21	0,69	2,30	0,53	-	-	67,40
Begrote bijdrage sector 2008 ⁴⁾	34,46	20,67	22,88	0,23	0,86	2,85	0,61	-	-	82,56

¹⁾ Banken inclusief elektronischgeldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

²⁾ Betreft het Wwft-toezicht op casino's en creditcardmaatschappijen. Overige toezichtkosten in verband met de Wwft zijn opgenomen in de kosten per sector.

³⁾ Van de totale bijdrage sectoren wordt een deel, naar verwachting minder dan 10 procent, gedekt door leges.

⁴⁾ De aanvullende overheidsbijdrage als gevolg van de CBB-uitspraak is hierin niet verwerkt.

De overheidsbijdrage in tabel 1.3.6 is gebaseerd op een vergoeding voor repressieve handhaving en de activiteiten van DNB in verband met de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en de sanctiewet⁵. Naar aanleiding van de uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) van 18 juni 2008 zal de overheid in 2009 ook kosten vergoeden van DNB die rechtstreeks verband houden met het tot stand brengen van wet- en regelgeving. In tabel 1.3.6 is rekening gehouden met deze aanvullende bijdrage. De overheidsbijdrage voor de voorbereiding van wet- en regelgeving is gebaseerd op het percentage tijdsbesteding in 2008.

⁵ Via de overheidsbijdrage voor de kosten van DNB in verband met repressieve handhaving en de Wwft wordt reeds een deel van de kosten voor het tot stand brengen van wet- en regelgeving vergoed.

2 TOEZICHT PER DOELGROEP

De Nederlandsche Bank (DNB) houdt toezicht op banken, pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen, geldtransactiekantoren, trustkantoren, beleggingsinstellingen en beleggingsondernemingen. Ook houdt DNB toezicht op grond van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en de Sanctiewet Terrorismefinanciering. Per toezichtdoelgroep wordt in dit hoofdstuk een overzicht gegeven van de doelstellingen en begrote kosten.

2.1 Banken: EUR 34,81 miljoen

DNB voert haar bancaire toezicht uit op basis van de Wet op het financieel toezicht (Wft). Oogmerk is het bevorderen van de soliditeit en integriteit van de onder toezicht staande instellingen en daarmee bij te dragen aan de stabiliteit van het financiële stelsel en de bescherming van de belangen van de rekeninghouders. Ons toezicht richt zich vooral op het voorkomen van ernstige problemen bij onder toezicht staande instellingen. Hoog in het vaandel staan daarom een tijdige identificatie van risico's voor de financiële stabiliteit of reputatie van instellingen; een open en heldere communicatie met de instellingen over de door DNB gesignaleerde risico's; en tijdige en effectieve interventies om actief bij te dragen aan een goede risicobeheersing.

Onder het prudentieel toezicht van DNB staan circa negentig banken, waarvan sommigen onderdeel vormen van een financieel conglomeraat. Voor de bankensector zijn een kwalitatief goed handhavingproces en een adequaat integriteitproces van belang. Deze processen voert DNB uit in samenwerking met andere toezichthouders en handhavingpartners. Voor iedere bank maakt DNB elk jaar een risicoanalyse en een toezichtplanning, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende toezichtactiviteiten: toetreding, regulier toezicht en handhaving.

Bijzondere aandacht zal in 2009 uitgaan naar de overname en opsplitsing van ABN AMRO. DNB is als toezichthouder intensief betrokken bij de voorgenomen afsplitsingen van de verschillende bedrijfsonderdelen en blijft er nauwgezet op toezien dat ABN AMRO doorlopend kan (blijven) voldoen aan de uit de Wft voortvloeiende vergunningseisen. Deze eisen hebben onder meer betrekking op de beheerste bedrijfsvoering en op de solvabiliteits- en liquiditeitspositie van de instelling. Verder zal veel aandacht worden besteed aan de integratie van het Nederlandse deel van ABN AMRO met Fortis Bank Nederland (zoals aangekondigd door de minister van Financiën op 21 november 2008).

In het licht van recente ontwikkelingen in de bankensector en de doelen die ons als toezichthouder voor ogen staan, krijgen de volgende thema's bijzondere aandacht in 2009:

- implementatie van de lessen uit de kredietcrisis en de aanscherping van het risicomanagement bij de instellingen.
- het gebruik van stress-testen bij het risicobeheer door banken.

- risico's en risicobeheersing van 'off-balance sheet'-structuren.
- beoordelen van de kwaliteit van de Liquidity Contingency Planningen (LCP's).
- een goede uitvoering van geëffectueerde en/of voorgenomen fusies en overnames.
- continue beoordeling van de gebruikte risicomodellen en het vereiste kapitaal door de banken in het kader van Bazel II (Pilaar 2) en de eventuele beoordeling van nieuwe aanvragen voor het gebruik van interne modellen.
- uitvoering van het toezicht op 'covered bonds'.
- de kwaliteit van de managementinformatie ten behoeve van de raden van bestuur en raden van commissarissen verbeteren.
- toezien op de naleving van een integere bedrijfsvoering bij vastgoedfinancieringen.
- beoordeling van de mate waarin cybercrime tot incidenten heeft geleid, de integriteit van de bankensector bedreigt en zich verder zou kunnen ontwikkelen.
- implementatie van Pilaar 3, 'Disclosures and Market Discipline', van het Kapitaalakkoord Bazel II.

Meerdere belangrijke ontwikkelingen maken een uitbreiding van de toezichtcapaciteit voor banken noodzakelijk, te weten:

- de crisis in de financiële sector, die potentieel leidt tot fundamentele verschuivingen in de financiële markten en belangrijke en ingrijpende wijzigingen in de structuur en dynamiek van het internationale bankwezen. Dit leidt onder andere tot een toenemende aandacht voor liquiditeitsrisico's en voor de complexiteit van het verhandelen van (krediet)risico's, een toenemende complexiteit van kwantitatieve risicomodellen en -technieken en een toenemend belang voor risicomanagement (waaronder stress-testing).
- veranderende maatschappelijke waarden en verwachtingen. Een verdergaande juridisering van de samenleving en hogere verwachtingen voor de verantwoording van de toezichthouder leiden tot steeds hogere eisen aan de onderbouwing van toezichtinterventies. Tegelijkertijd wordt het toezicht op integriteit belangrijker; bijvoorbeeld betreffende de vastgoedmarkt en cybercrime.
- ontwikkelingen in de regelgeving en de wijze van toezicht hierop. Een steeds meer principle-based benadering van de (internationale) bancaire regelgeving en toezichtaanpak brengt met zich mee dat toezichthouders veel capaciteit moeten besteden aan het beoordelen van specifieke toepassingen en interpretaties van de regelgeving door banken.
- introductie van toezicht op 'covered bonds' om te beoordelen of de uitgevende instelling aan alle (doorlopende) eisen van het 'covered bonds'-programma voldoet. Dit draagt bij aan een gelijk speelveld met andere lidstaten waar dergelijke regelgeving al bestaat.
- introductie van geconsolideerd en solotoezicht op kredietinstellingen.

Vooralsnog is alleen extra capaciteit begroot voor de introductie van het toezicht op 'covered bonds'. De benodigde capaciteit voor de overige ontwikkelingen wordt op dit moment nog onderzocht.

Tabel 1 geeft een overzicht van de belangrijkste operationele doelstellingen van het banktoezicht.

Tabel 1. Belangrijkste doelstellingen Banktoezicht

Doelstelling 2009	Indicator 2009	Streefwaarde 2009
Goede uitvoering toezicht: effectief risicogebaseerd toezicht op banken, daarmee actief bijdragend aan een gezonde financiële sector	Adequate risico-identificatie en tijdige, gepaste en effectieve interventies waar nodig. Daarnaast inspelen op snelle marktontwikkelingen en veranderende regelgeving. Incl. adequaat crisismanagement	Geen incidenten als gevolg van bij DNB bekende tekortkomingen bij instellingen onder toezicht
Goede uitvoering toezicht: beheersing van de crisis in de financiële sector en adequate behandeling van de toezichtdossiers en meer internationale samenwerking in toezicht op internationale financiële groepen	Nauwere samenwerking met overige divisies/collega toezichthouders, uitvoering van themaonderzoeken (waaronder stress-testen, liquidity contingency planningen, vastgoed). Opmvolging bevindingen CDD-onderzoeken. Implementatie van business continuity planning	Onderzoeken uitgevoerd en aan instellingen gerapporteerd en vormgeving van de vereiste samenwerking
Steeds beter toezicht: verdere professionalisering van toezichtorganisatie en innovatie van toezichtsinstrumentarium met name in geval van probleemdossiers	Aanscherping van werkwijzen, processen en instrumenten en ontwikkeling van medewerkers en nauwere samenwerking met overige divisies. Als organisatie meer 'streetwise' en resultaatgerichter worden	Versterking van de interne wisselwerking bedrijfsonderdelen, bezoeken marktpartijen en nadrukkelijke betrokkenheid bij nationaal en internationaal overleg. Beoogde veranderingen en verbeteringen gerealiseerd of zichtbaar in gang gezet
Steeds beter toezicht: efficiënte uitvoering van de aan DNB opgedragen taken	Optimaal inzetten effectieve middelen binnen het budget	Realisatie 2009 conform vastgesteld budget

2.2 Pensioenfondsen: EUR 19,31 miljoen

DNB houdt toezicht op circa 670 pensioenfondsen. Dit toezicht is geënt op drie wetten: de Pensioenwet, de Wet verplichte beroepspensioenregeling en de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds. Inzet van ons toezicht is de bescherming van de financiële aanspraken van de deelnemers van de pensioenfondsen en de bewaking van de stabiliteit en integriteit van de individuele instellingen. Dit draagt bij aan de soliditeit van de financiële sector.

Per 1 januari 2007 is de nieuwe Pensioenwet (Pw) met het bijbehorende Financieel Toetsingskader (FTK) van kracht geworden, waarbij een aantal bepalingen in fasen wordt ingevoerd tot en met 2009. Adequaat toezicht, in de vorm van tijdige en effectieve interventies, blijft één van de hoogste prioriteiten. Deze prioriteit kan DNB beter invullen dankzij de nieuwe Pensioenwet. De pensioenfondsen moeten ons namelijk – op grond van de nieuwe wet- en regelgeving – meer inzicht te geven in de effecten van het beleid op lange termijn (door middel van de continuïteitsanalyse) evenals in de gang van zaken gedurende het jaar (kwartaalrapportages).

Naast het prudentieel toezicht op pensioenfondsen houdt DNB ook materieel toezicht op pensioenuitvoerders. Dit materiële toezicht behelst voornamelijk het inhoudelijk beoordelen en toetsen

van de mate waarin statuten en reglementen van de onder toezicht gestelde instellingen voldoen aan de wet en andere relevante regelgeving⁶.

Bijzondere speerpunten en aandachtsgebieden voor 2009 zijn:

- allereerst, in het verlengde van het volledig van kracht worden van de nieuwe wet- en regelgeving in 2009:
 - 1) de naleving van de door de Pensioenwet aan de fondsen opgelegde normen.
 - 2) de actualiteit van de Actuariële BedrijfsTechnische Nota's.
 - 3) de betrouwbaarheid van de verslaggeving van fondsen, hetgeen voor DNB essentieel is voor een efficiënte uitvoering van het risicogebaseerde toezicht.
- Pensioenfondsen moeten hun beleid en uitvoering volledig afstemmen op de nieuwe wet- en regelgeving. Belangrijk zijn onder meer de eisen voor de financiële opzet (met kostendekkende premies, consistentie-eis, continuïteitsanalyse) en de pension fund governance. Ook zullen pensioenfondsen wederom verantwoording afleggen op basis van de FTK-grondslagen; dit hebben de fondsen medio 2008 voor het eerst gedaan met de staten over het boekjaar 2007.
- externe ontwikkelingen als de concentratie- respectievelijk uitbestedingstendens, de turbulentie op de financiële markten en het beleggen in complexe producten vereisen een adequate beheersing van de interne processen van pensioenfondsen. DNB zal aandacht schenken aan zowel de kwaliteit van deze processen (waaronder governance) als de mogelijke risico's van voornoemde ontwikkelingen voor het toezicht.
- een voortgezette focus op vermogensbeheer en integriteittoezicht.
- blijvende aandacht voor de herverzekerde pensioenfondsen; dit in relatie tot de uitwerking van het FTK op deze fondsen.

De toezichtinzet wordt beïnvloed door allerlei ontwikkelingen. Zowel het vermogen als het aantal deelnemers van de onder toezicht staande pensioenfondsen neemt nog altijd toe. Verder speelt een tendens tot concentratie bij pensioenfondsen en uitvoeringsorganisaties en is er sprake van een toename in het gebruik van complexe(re) beleggingsproducten. Daarbij brengt de grotere volatiliteit in de financiële markten ook grotere risico's met zich. Naast ontwikkelingen in de sector zelf, heeft ook de nieuwe wet- en regelgeving invloed op het toezicht. Zo is een aantal extra eisen opgelegd aan fondsen waarop toezicht moet worden uitgevoerd (zoals de consistentie-eis en de pension fund governance). Hiertegenover staat de afname van het aantal pensioenfondsen en een versterking van de governance van pensioenfondsen. De eerdergenoemde ontwikkelingen als het toenemende gebruik van complexere beleggingsproducten, de recente turbulentie op de financiële markten en de verdergaande uitbesteding van uitvoeringstaken vereisen een adequate beheersing van de interne processen binnen een pensioenfonds. De versterking van de governance komt hieraan tegemoet. In hoeverre dit structureel zal leiden tot een lagere toezichtinzet kan pas op langere termijn worden vastgesteld.

⁶ Materieel toezicht op verzekeraars die pensioenregelingen uitvoeren, is begroot onder verzekeraars (zie 3).

De concentratietendens bij pensioenfondsen en uitvoeringsorganisaties zal zich naar verwachting in 2009 voortzetten. Voor het toezicht betekent dit dat de belangen van de diverse betrokken partijen op een evenwichtige wijze gewaarborgd moeten blijven. Ook de operationele gang van zaken bij – het samengaan van – uitvoeringsorganisaties vergt de nodige aandacht. Tabel 2 geeft de belangrijkste operationele doelstellingen voor het pensioentoezicht weer.

Tabel 2. Belangrijkste doelstellingen Pensioentoezicht

Doelstelling 2009	Indicator 2009	Streefwaarde 2009
Goede uitvoering toezicht: risicogebaseerd	1. Actueel en getrouw beeld als vereiste voor risicogebaseerd toezicht	Volledige vastlegging risicoscores van instellingen in risicotool FIRM op basis van gegevens niet ouder dan twee jaar. Beoordeling Pensioenwet- en FTK-implementatie. Uitvoeren thema-onderzoeken. Analyseren kwartaalrapportages en jaarstaten ter signalering ontwikkelingen in financiële opzet evenals interne beheersing bij individuele fondsen (tbv risicogebaseerd en pro-actief toezicht)
Goede uitvoering toezicht: interventies	Effectieve en tijdige interventies	Adequate bescherming van de belangen van stakeholders
Goede uitvoering toezicht: governance en intern beheerssysteem	Toezicht op Pension Fund Governance (PFG) op basis van StAR en beoordeling Intern beheerssysteem	Vaststellen bestaan en werking van enkele StAR-principes Vaststellen adequate intern beheerssysteem aan de hand van actuele ABTN
Externe ontwikkelingen: invoering pensioenwet	Uitvoering implementatieactiviteiten als gevolg van invoering Pensioenwet (Pw)	Implementatieactiviteiten uitgevoerd: betrouwbaarheid verslaggeving fondsen op gewenst niveau
Steeds beter toezicht: samenwerking	Taakverdeling AFM-DNB obv convenant juli 2007	Obv tijdige informatie-uitwisseling en afstemming van toezicht-werkzaamheden bereiken van een efficiënte en effectieve samenwerking, verbeterpunten uit evaluatie 2009 implementeren

2.3 Verzekeraars: EUR 22,68 miljoen

DNB houdt krachtens de Wet op het financieel toezicht (Wft) toezicht op circa 470 verzekeraars, waarvan sommigen deel uitmaken van een financieel conglomeraat. Onder ons toezicht staan onder meer 33 zorgverzekeraars, die sinds de invoering van het nieuwe zorgstelsel een heel eigen problematiek kennen, en – sinds 2008 – 16 herverzekeraars. In het verzekeringstoezicht staat de bescherming van polishouders centraal. Uit hoofde van de Pensioenwet houdt DNB toezicht op verzekeraars die rechtstreekse pensioenregelingen uitvoeren.

De professionalisering van het risicogebaseerde toezicht op verzekeraars wordt in 2009 voortgezet. Dit stelt de toezichthouder beter in staat om een zo actueel en getrouw mogelijk beeld van het risicoprofiel van de onder toezicht staande ondernemingen te verwerven, en vroegtijdig de grootste – latente – prudentiële knelpunten bij deze ondernemingen te signaleren en op te lossen. Het integriteittoezicht bij

verzekeraars wordt het komende jaar onder meer verder versterkt met het sectorbreed invoeren van het Self Assessment Integriteit-programma.

In de oordeelvorming over de risico's van de bedrijfsvoering van verzekeraars blijven de governance en de kwaliteit van de beheersorganisatie ook in 2009 belangrijke factoren. Daarbij gaat de toezichthouder meer aandacht schenken aan de strategie van de onderneming als voorspellende parameter voor toekomstige risico's. Doelbewust verschuift de aandacht naar het anticiperen op mogelijke risico's, zowel per maatschappij als per sector, mede vanwege de turbulente financiële en economische ontwikkelingen. Daarbij wordt rekening gehouden met een verdergaande consolidatie in de verzekeringssector nu de markt verzadigd raakt.

In 2008 zijn voor het eerst de nieuwe-model-jaarstaten ingevuld door de verzekeraars en beoordeeld door de toezichthouder. Overduidelijk is gebleken dat de nieuwe opzet meer én betere informatie oplevert dan het oude model. Verder is geconstateerd dat een aantal verzekeraars de rapportage dient te verbeteren. De toezichthouder zal haar bevindingen terugkoppelen naar de verzekeraars en zich komend jaar inzetten voor een verbeteringslag van het kwalitatieve deel van de rapportage. De nieuwe staten vormen de basis voor betere benchmarking, stress-testing en branchebrede financiële analyses.

Extra inspanning vraagt komend jaar ook de voorbereiding van de nieuwe verzekeringsrichtlijn Solvency II, waarmee wordt beoogd de solvabiliteitseisen voor verzekeraars risicogevoeliger te maken. De afgelopen jaren zijn vier Quantitative Impact Studies (QIS) gedaan en een vijfde ronde staat op stapel voor 2009. Bij elke nieuwe QIS-ronde stijgt het aantal verzekeraars dat op vrijwillige basis meedoet. Aan de vierde ronde deden 120 verzekeraars en acht verzekeringsgroepen mee. DNB hecht veel waarde aan deze studies. Ze bieden niet alleen nieuwe input om de kwaliteit van het uiteindelijke Solvency II-raamwerk te verbeteren, maar leveren bovendien veel nieuwe, relevante kennis op voor de toezichthouders alsook voor de verzekeraars zelf. Kortom, de studies vormen een prima voorbereiding op de nieuwe uitdagingen die Solvency II stelt aan ons toezicht.

Gezien de externe ontwikkelingen en onze doelstellingen krijgen de volgende thema's in 2009 aandacht:

- de effecten van de kredietcrisis en de mogelijk negatieve economische ontwikkelingen op de financiële positie van verzekeraars. Effecten vertalen naar vragen en/of guidance aan verzekeraars. Waar nodig zullen we de internationale samenwerking met collega toezichthouders intensiveren.
- anticiperen op consolidatie in de markt, gezien de verzadigde verzekeringssector. Effecten van mogelijke scenario's analyseren en zonodig omzetten in acties.
- de claims in het kader van de beleggingsverzekeringen en de gevolgen voor de financiële positie en reputatie van verzekeraars.
- governance, strategie en integriteit van verzekeraars in moeilijker marktomstandigheden en met toenemende complexiteit van de ondernemingen. Hierover de dialoog aangaan met bestuurders van verzekeraars.

- financiële analyses op basis van de nieuwe jaarstaten en terugkoppeling aan betreffende ondernemingen.
- kennis vergaren over de gevolgen van nadere uitwerking van het Solvency II-raamwerk.
- verdiepen in de modellen, die grote verzekeraars in het kader van *economic capital* aan het ontwikkelen zijn en de consequenties die ze hier uit trekken.

Specifiek op het gebied van zorgverzekeringen wil DNB in 2009 onder meer de volgende activiteiten uitvoeren:

- blijvend investeren in kennis van alle aspecten die samenhangen met de financiering van de Nederlandse gezondheidszorg, zoals met betrekking tot de systematiek en uitvoering van de verevening en de financiering van ziekenhuiszorg en het beoordelen van voorgestane en ingevoerde wijzigingen in de bestaande stelsels. Nadat deze kennis is opgedaan kunnen conclusies worden getrokken, met name over de aard en omvang van onzekerheden, waarna de uiteindelijke aanpassingen in de toezichtpraktijk kunnen worden doorgevoerd.
- afstemmen met andere partijen (in het bijzonder Nederlandse Zorgautoriteit (Nza), College van zorgverzekeringen, VWS en Zorgverzekeraars Nederland) over een eenduidig begrippenkader voor gemeenschappelijke rapportages en over samenwerking conform convenanten.

In tabel 3 staan de belangrijkste operationele doelstellingen voor het verzekeringstoezicht.

Tabel 3. Belangrijkste doelstellingen Verzekeringstoezicht

Doelstelling 2009	Indicator 2009	Streefwaarde 2009
Goede uitvoering toezicht: effectief risicogebaseerd toezicht op verzekeraars, daarmee actief bijdragend aan een gezonde financiële sector	Adequate risico-identificatie en tijdige, gepaste en effectieve interventies waar nodig. Anticiperen en inspelen op marktontwikkelingen en veranderende regelgeving	Goed zicht op risico's en risicobeheersing, vastgelegd in FIRM. Geen incidenten als gevolg van bij DNB bekende tekortkomingen bij verzekeraars
Goede uitvoering toezicht: beheersing van de effecten van de kredietcrisis en meer internationale samenwerking in toezicht op internationale financiële conglomeraten	Ontwikkelingen op de financiële markten vertalen naar effecten op positie verzekeraars dmv stress-testing, financiële analyses en thema onderzoeken Samenwerking met collega toezichthouders intensiveren bij fico's	Bevindingen vastgelegd en gerapporteerd aan betrokken verzekeraars, die hier risicomitigerende maatregelen aan verbinden
Goede uitvoering toezicht: zorgverzekeraars	Meer inzicht verwerven in de inherente risico's van het zorgverzekeringsstelsel en de wijze waarop zorgverzekeraars die risico's kunnen beheersen	Onzekerheden over de financiële positie van zorgverzekeraars gemitigeerd
Externe internationale ontwikkelingen: Solvency II voor verzekeraars	Risicoteknisch en economisch verantwoorde invulling van Solvency II-raamwerk	Vorbereidingen voor invoering Solvency II getroffen, QIS5 adequaat uitgevoerd alsook kennis verrijkt en aangepast (kwantitatieve vaardigheden)
Steeds beter toezicht: voortgaande professionalisering van toezichtorganisatie	Verbetering van werkwijzen en van ondersteunende middelen. Innovatie stimuleren. Ervaringen omzetten in verbeterde aanpak. Meten op output.	Werkwijzen effectiever ingericht. Beoogde veranderingen en verbeteringen gerealiseerd of zichtbaar in gang gezet
Steeds beter toezicht: efficiënte uitvoering toezichtactiviteiten	Opereren binnen budget conform bezuinigingsdoelstelling	Doelstellingen halen binnen budget

2.4 Geldtransactiekantoren: EUR 2,09 miljoen

Het aantal geldtransactiekantoren onder toezicht van DNB is het afgelopen jaar met vijf gestegen tot circa dertig. Het toezicht is geënt op de Wet inzake de geldtransactiekantoren (Wgt), welke de integriteit van het financiële stelsel beoogt te beschermen door het witwassen van gelden en de financiering van terrorisme tegen te gaan. Eind 2007 en halverwege 2008 hebben twee banken hun bankactiviteiten gestaakt en een inschrijving onder de Wgt verkregen. Aangezien deze instellingen in totaal ongeveer 65 bijkantoren vertegenwoordigen leidt dit tot een extra toezichtbelasting voor de afdeling Geldtransactiekantoren. Tevens zijn enkele geldtransactiekantoren voornemens op korte termijn een groot aantal bijkantoren te openen.

Het toezicht op geldtransactiekantoren omvat het reguliere toezicht (correspondentie, toezichtbezoeken, gesprekken, beoordelen van maandrapportages) en bijzondere onderzoeken. Andere taak is de beoordeling van onderdelen van registratieverzoeken van nieuwe geldtransactiekantoren.

Geldtransactiekantoren moeten zich melden bij DNB voor registratie; indien DNB het verzoek inwilligt, wordt het betreffende kantoor opgenomen in het register (gepubliceerd op www.dnb.nl). In deze sector

spelen regelmatig integriteitincidenten die noodzaken tot het treffen van formele maatregelen, waaronder het schrappen van de registratie. Vanwege de hierbij behorende procedures heeft de toezichthouder meer juridische ondersteuning nodig. DNB verdeelt de beschikbare toezichtcapaciteit op basis van een inschatting van de integriteitrisico's van geldtransactiekantoren en de mate waarin zij deze risico's beheersen.

Verder is DNB betrokken bij de ontwikkelingen in het kader van de Wgt, al dan niet in combinatie met de implementatie van (inter)nationale regelgeving (waaronder EU Payment Services Directive).

Tabel 4 geeft de belangrijkste operationele doelstellingen voor toezicht geldtransactiekantoren.

Tabel 4. Belangrijkste doelstellingen toezicht Geldtransactiekantoren

Doelstelling 2009	Indicator 2009	Streefwaarde 2009
Goede uitvoering toezicht: risicogebaseerd	Actueel en getrouw beeld als vereiste voor risicogebaseerd toezicht	Volledige vastlegging risicoscores van alle instellingen in risicotool FIRM
Goede uitvoering toezicht: integere geldtransactiekantoren	Liquidaties, sluitingen, formele maatregelen, etc.	Tegen niet-integere geldtransactiekantoren wordt adequaat en zorgvuldig opgetreden

2.5 Beleggingsinstellingen en -ondernemingen: EUR 0,73 resp. EUR 2,42 miljoen

Op basis van de Wft houdt DNB prudentieel toezicht op ruim 200 beleggingsondernemingen en circa 85 beheerders van beleggingsinstellingen. *Beleggingsondernemingen* bieden verschillende soorten beleggingsdiensten, zoals vermogensbeheer, vermogensadvies en bemiddeling in effectentransacties. *Beleggingsinstellingen* daarentegen bieden uitsluitend collectieve beleggingen in effecten in de vorm van participaties in beleggingsfondsen of beleggingsmaatschappijen. Terwijl de Autoriteit Financiële Markten (AFM) het gedragtoezicht houdt op beleggingsondernemingen en -instellingen, houdt DNB prudentieel toezicht op hun financiële soliditeit. Voor de monitoring en analyse van de soliditeit maakt DNB gebruik van (half)jaarverslagen, managementgesprekken en eventuele onderzoeken. Daarbij komen de periodieke financiële rapportages van de beleggingsondernemingen, een rapportagevorm waarvan beleggingsinstellingen zijn vrijgesteld.

In 2009 richt het toezicht op *beleggingsondernemingen* zich vooral op de naleving van de Bazel II-regels, die in 2008 zijn ingegaan. Het gaat hierbij onder meer om regels met betrekking tot rapportages op geconsolideerde basis – waarmee inzicht wordt verkregen in de risico's die in de groepsstructuur besloten liggen – en om het doorlopen van het Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP). Het ICAAP is een self assessment waarmee de individuele beleggingsonderneming huidige en toekomstige risico's identificeert, aangeeft welke maatregelen zijn of worden getroffen om die risico's te mitigeren en hoeveel extra kapitaal eventueel nodig is als buffer voor de resterende risico's. Verder moeten beleggingsondernemingen in 2009 voor het eerst voldoen aan de Bazel II-regels voor het openbaar maken van gegevens die belangrijk kunnen zijn voor financiële besluiten van (potentiële)

klanten. De beleggingsonderneming dient minstens een keer per jaar deze gegevens te publiceren via jaarverslag, website of anderszins. Bij DNB moeten partijen bovendien melden wat voor soort gegevens ze verstrekken, hoe zij die openbaar maken en met welke frequentie zij de juistheid van deze gegevens controleren. DNB past deze eisen proportioneel toe, rekening houdend met de aard, omvang en complexiteit van de beleggingsonderneming en de door haar verleende beleggingsdiensten.

In tabel 5 staan de belangrijkste operationele doelstellingen voor toezicht op beleggingsondernemingen en -instellingen.

Tabel 5. Belangrijkste doelstellingen toezicht Beleggingsondernemingen en –instellingen

Doelstelling 2009	Indicator 2009	Streefwaarde 2009
Goede uitvoering toezicht: risicogebaseerd	Actueel en getrouw beeld als vereiste voor risicogebaseerd toezicht	Volledige vastlegging risicoscores in risicotool FIRM
Goede uitvoering toezicht: solide beleggings-ondernemingen en -instellingen	Effectieve en tijdige interventies	Tegen niet-solide beleggingsondernemingen en -instellingen wordt adequaat en zorgvuldig opgetreden
Goede uitvoering toezicht: adequaat naleven regels Bazel II voor beleggingsondernemingen	1. Geconsolideerd toezicht is ingeslepen 2. ICAAP is ingeburgerd	1. Goede kwaliteit (geconsolideerde) rapportages 2. ICAAP gebaseerd op proportionaliteit en voor alle bedrijfsonderdelen doorlopen
Externe ontwikkelingen: nieuw rapportagekader	Nieuw rapportagekader levert betrouwbare informatie.	Kinderziekten bij het in 2008 ingevoerde nieuwe rapportagekader voor beleggingsondernemingen zijn overwonnen
Steeds beter toezicht: samenwerking	Goede samenwerking AFM-DNB	Obv tijdige informatie-uitwisseling en afstemming van toezicht-werkzaamheden bereiken van een efficiënte en effectieve samenwerking

2.6 Trustkantoren: EUR 2,66 miljoen

DNB houdt toezicht op trustkantoren onder de Wet toezicht trustkantoren (Wtt). Deze wet is gericht op de bestrijding van het witwassen van gelden en de financiering van terrorisme teneinde de integriteit van het financiële stelsel te beschermen. Trustkantoren vervullen een rol als poortwachter. Zij moeten een grondige kennis hebben van hun cliënten, de activiteiten van hun cliënten en de herkomst en bestemming van hun middelen. Trustkantoren moeten de daarmee eventueel gepaard gaande integriteitrisico's schatten en passende beheersingsmaatregelen nemen. Het toezicht op trustkantoren bestaat uit regulier toezicht (correspondentie, toezichtbezoeken, gesprekken), bijzondere onderzoeken en beoordeling van delen van vergunningaanvragen van nieuwe trustkantoren in samenwerking met Expertisecentrum Markttoetreding. Circa 150 trustkantoren hebben inmiddels een vergunning van DNB.

De beschikbare toezichtcapaciteit wordt verdeeld op basis van inschatting van de integriteitrisico's en de mate waarin trustkantoren deze beheersen. Bij constatering van een overtreding treft DNB maatregelen,

met inachtneming van de wettelijke voorwaarden. In het uiterste geval kan worden overgegaan tot het intrekken van de Wtt-vergunning.

Tabel 6 biedt de belangrijkste operationele doelstellingen voor toezicht trustkantoren.

Tabel 6. Belangrijkste doelstellingen toezicht Trustkantoren

Doelstelling 2009	Indicator 2009	Doelstelling 2009
Goede uitvoering toezicht: risicogebaseerd	Actueel en getrouw beeld als vereiste voor risicogebaseerd toezicht	Volledige vastlegging risicoscores van alle instellingen in risicotool FIRM
Goede uitvoering toezicht: integere trustkantoren, geen illegale trustkantoren	Sluitingen, formele maatregelen, etc.	Tegen trustkantoren die niet compliant zijn wordt adequaat en zorgvuldig opgetreden

2.7 Wwft⁷ en Sanctiewet Terrorismefinanciering: EUR 0,51 miljoen

DNB houdt toezicht op de naleving van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en de Sanctiewet Terrorismefinanciering. Op grond van deze wetten moeten financiële instellingen hun cliënten identificeren en ongebruikelijke transacties (kunnen) herkennen en onmiddellijk melden aan het ‘Meldpunt Ongebruikelijke Transacties’, een speciaal hiervoor ingesteld meldpunt van de overheid. Ook moeten financiële instellingen de tegoeden bevroren die toebehoren aan (rechts)personen die voorkomen op de internationale sanctielijsten (VN en EU). Bij de uitvoering van het toezicht op deze wetten kiest DNB voor een risicogeorïenteerde aanpak. Dit sluit aan bij de verdere intensivering van het integriteittoezicht.

‘Ken uw klant’ ofwel het ‘customer due diligence’-principe is een pijler van integriteit en het toezicht daarop. Met kennis van de achtergrond van de cliënt, de herkomst van zijn vermogen en zijn reguliere transactiepatroon, is een financiële instelling beter in staat om ongebruikelijke transacties herkennen. DNB neemt daarom het toezicht op de naleving van deze wetten mee in het lopende toezicht op financiële instellingen en in onderzoeken. Uitzondering daarop zijn de creditcardmaatschappijen en de casino’s (Holland Casino), omdat deze instellingen uitsluitend op grond van de Wwft onder toezicht van DNB staan. Deze instellingen zijn afzonderlijk opgenomen in de planning voor het specifieke Wwft-toezicht. Het toezicht op creditcardmaatschappijen is zo veel mogelijk geschoeid op een analyse van de witwasrisico’s van de verschillende soorten transacties. Onder dit toezicht vallen ook de buitenlandse creditcardmaatschappijen (‘issuers’) die hun diensten in Nederland aanbieden. Op Holland Casino is er doorlopend toezicht vanuit de Wwft. Holland Casino en creditcardmaatschappijen vallen niet onder de Sanctiewet.

Tabel 7 bevat de belangrijkste operationele doelstellingen voor Wwft en Sanctiewet.

Tabel 7. Belangrijkste doelstellingen Wwft en Sanctiewet

Doelstelling 2009	Indicator 2009	Streefwaarde 2009
Goede uitvoering toezicht: effectief risicogebaseerd toezicht op de integere bedrijfsvoering bij instellingen	Adequate risico-identificatie en tijdige, gepaste en effectieve interventies waar nodig	Geen incidenten als gevolg van bij DNB bekende tekortkomingen bij instellingen
Goede uitvoering toezicht: intensivering integriteittoezicht, vooral 'Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)' /Sanctiewet en integriteit van bestuurders en bedrijfsvoering	Activiteiten optimaal geïntegreerd binnen de reguliere toezichtactiviteiten met behoud van de juiste distantie	Operationaliseren jaarlijkse integriteitsscan, systeem van self-assessment en proactief onderzoek van integriteit-issues
Goede uitvoering toezicht: integere creditcardmaatschappijen en casino's	Liquidaties, sluitingen, formele maatregelen, etc.	Tegen niet-integere creditcardmaatschappijen en casino's wordt adequaat en zorgvuldig opgetreden

2.8 Financieel Expertise Centrum: EUR 1,14 miljoen

Het Financieel Expertise Centrum (FEC) is in 1998 opgericht om de integriteit van de financiële sector te bevorderen. Het FEC is een multidisciplinair samenwerkingsverband van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), Autoriteit Financiële Markten (AFM), Belastingdienst, de Nederlandsche Bank (DNB), FIOD-ECD, Korps Landelijke Politiediensten (KLPD), Regiopolitie Amsterdam-Amstelland, de Raad van Hoofdd commissarissen en het Openbaar Ministerie (OM). De FEC-raad, onder voorzitterschap van DNB-directeur Kellermann, geeft leiding aan het centrum. In 2008 heeft de raad besloten het centrum te reorganiseren om tot een efficiëntere operationele samenwerking te komen. De nieuwe FEC-eenheid gaat per 2009 van start en wordt gehuisvest binnen DNB. Deze eenheid krijgt naast de ondersteuning van de FEC-raad ook een actieve inhoudelijke en procesmatige taak in de FEC-samenwerking. De formatie van het FEC is 7 fte. Het OM levert een officier van justitie aan de nieuwe FEC-eenheid. Of de andere medewerkers (6 fte) in dienst treden van DNB is ongewis, aangezien hierover nog een besluit moet worden genomen. Voor de werkzaamheden van de nieuwe FEC-eenheid ontvangt DNB een specifieke vergoeding van het Ministerie van Financiën, als overheidsbijdrage voor de financiering van het toezicht. Verantwoording over deze taak vindt plaats in het kader van het reguliere begrotingsproces met het Ministerie van Financiën.

Tabel 8 bevat de belangrijkste operationele doelstelling voor FEC.

Tabel 8. Belangrijkste doelstelling FEC

Doelstelling 2009	Indicator 2009	Doelstelling 2009
Adequate ondersteuning FEC-raad	Evaluatie ondersteuning	Uitvoeren evaluatie en opvolgen eventuele verbeterpunten

⁷ Betreft het Wwft-toezicht op casino's en creditcardmaatschappijen. Overige toezichtkosten in verband met de Wwft zijn opgenomen in de kosten per sector.

BIJLAGE 1 ONDERSTEUNING TOEZICHT: EUR 41,4 MILJOEN

Algemeen

Cruciaal voor het behalen van de doelstellingen van de Nederlandsche Bank is een adequate dienstverlening door de ondersteunende bedrijfsonderdelen. Deze bedrijfsonderdelen moeten hun diensten tegen een marktconform(e) prijs- en prestatieniveau leveren.

De ondersteunende bedrijfsonderdelen dragen bij aan de bezuinigingsdoelstellingen door hun kosten structureel te blijven verlagen in de komende jaren. Deze bezuinigingen komen bovenop de al eerder ingezette besparingsrondes, verdergaande professionalisering van de dienstverlening en procesoptimalisaties.

Een goed inzicht in de bedrijfseconomische en financiële besturing van alle bedrijfsonderdelen draagt bij aan het beheersen van kosten en het signaleren van mogelijke kostenbesparingen. Met de introductie in 2008 van een verbeterde kostentoerekeningsmethodiek kunnen de primaire divisies ook in 2009 beter vraaggedreven sturen op de kosten van (afgenomen) diensten en producten van ondersteuning.

Renovatie en nieuwbouw hoofdkantoor Amsterdam

In het vervolg op de fusie tussen DNB en de voormalige Pensioen- en Verzekeringskamer in 2004 is besloten om op termijn alle werkzaamheden van de nieuwe organisatie vanaf 1 locatie uit te laten voeren, te weten het hoofdkantoor in Amsterdam. Tevens is besloten om het hoofdkantoor te laten voldoen aan de laatste inzichten op milieu- en beveiligingsgebied. Dit betekent dat door de ondersteunende divisies in de periode 2005 - 2010, zowel in tijd als in geld, grote inspanningen worden verricht om de daadwerkelijke inhuizing van de medewerkers uit Apeldoorn per 1 januari 2010 mogelijk te maken. Alle investeringen zijn erop gericht om de ondersteuning van de primaire taken efficiënter te laten verlopen, blijkend uit een verdergaande personeelsreductie en lagere exploitatiekosten vanaf 2010, maar ook en vooral om de kennisuitwisseling binnen en tussen de primaire taken verder te bevorderen. Hiermee voldoet het gebouw en de individuele werkplek aan de eisen van de tijd.

In 2009 bedraagt het budget voor de ondersteuning voor toezicht EUR 41,4 miljoen. De kosten in 2009 zijn ten opzichte van 2008 (EUR 41,7 miljoen) gedaald met EUR -0,3 miljoen. Gecorrigeerd voor het prijseffect (EUR 1,5 miljoen) bedraagt de reële daling EUR -1,8 miljoen. Deze daling is voornamelijk de resultante van tijdelijke kostenstijgingen vanwege eenmalige reorganisatiekosten en kosten 'flankerend beleid' voor medewerkers die van Apeldoorn naar Amsterdam verhuizen en kostendalingen als gevolg van activering van personeelsinzet en efficiëntie-maatregelen binnen de ondersteuning.

Een toelichting op de doelstellingen van ondersteuning is hieronder weergegeven.

Besturing en juridische ondersteuning: EUR 8,7 miljoen

Besturing omvat de directie en de Raad van Commissarissen en de activiteiten voor financiën, planning en control, risicobeheersing, interne audit, integriteit, compliance en bedrijfsjuridisch advies.

Voor onze eigen integriteit en compliance streven wij naar een niveau dat hoger maar minimaal gelijk is aan de eisen die we daarvoor stellen aan de financiële instellingen die onder ons toezicht staan.

Integriteit is begin 2008 benoemd tot kernwaarde binnen DNB en dientengevolge worden alle medewerkers hierop jaarlijks beoordeeld.

De P&C-cyclus en de vraaggedreven ondersteuning zijn in 2008 verder aangescherpt door de verbetering van het kostentoerekeningsmodel. Met dit model kunnen de primaire afdelingen komend jaar scherper en transparanter sturen op de kosten van de ondersteuning. Speerpunt in 2009 wordt het verder vereenvoudigen en optimaliseren van het toerekeningsmodel en het onderliggende planning- en controlproces.

ICT: EUR 7,9 miljoen

Het ICT-werkterrein omvat de bedrijfsapplicaties en de kantoorautomatisering en het onderhoud en verbetering van de gehele ICT-infrastructuur. In 2009 wordt de werkplek(infrastructuur) vernieuwd en verbeterd: dit legt de basis voor een effectiever werkplekbeheer en maakt werken op afstand mogelijk. De uitwijklocatie in Apeldoorn zal worden verplaatst naar Wassenaar als gevolg van de aanstaande sluiting van ons kantoor te Apeldoorn.

DNB zal samen met de Nationale Bank van België een centraal onderpand systeem CCBM2 (Collateral Central Bank Management) gaan ontwikkelen voor het Eurosysteem. Ict zal een efficiëntere en voor de business beter herkenbare bijdrage gaan leveren aan de business-resultaten, door: 'te werken onder architectuur', de verbetering van processen en verdergaande standaardisatie. Hiermee worden de eerste stappen gezet in de uitvoering van de Ict-meerjarenstrategie.

P&o: EUR 5,6 miljoen

P&o assisteert het management in hun integrale HR-verantwoordelijkheid: van instroom, doorstroom en ontwikkeling tot *exit*; en verleent bijstand bij de HR-aspecten van organisatorische aanpassingen.

De uitdaging is een goede en interessante werkgever te zijn in een krappere arbeidsmarkt en talent aan te trekken, te laten floreren en te behouden. Dat kan worden bereikt met bijvoorbeeld een marktconform arbeidsvoorwaardenpakket en een actieve performance-managementcyclus. Andere instrumenten zijn passende opleidingsbudgetten, talentmanagement, loopbaanbegeleiding, diversiteitbeleid, leeftijdsbewust personeelsbeleid en 'management development'-instrumenten. Het bevorderen van interne doorstroom en mobiliteit vergroot het loopbaanperspectief van medewerkers en faciliteert afdelingsoverschrijdende uitwisseling, samenwerking en kennisdeling.

Communicatie: EUR 2,3 miljoen

Zeker in financieel turbulente tijden is het noodzakelijk dat DNB als hoedster van financiële stabiliteit helder naar voren treedt. Met meer creativiteit en pro-activiteit kan DNB bereik en impact van haar boodschap vergroten. De vernieuwing van onze communicatiemiddelen, zoals modernisering van het Bezoekerscentrum en de introductie van nieuwe middelen als webtv, dragen bij aan de effectiviteit van het beleid. Een intensieve en open communicatie met de eigen medewerkers is een ander zwaartepunt. Die blijft erop gericht alle DNB'ers nauw bij het beleid te betrekken.

Informatievoorziening: EUR 9,6 miljoen

Honderdduizenden documenten gaan jaarlijks de deur uit of komen binnen bij DNB. Voor al die documenten is er een documentmanagementsysteem en een grotendeels gedigitaliseerde documentaire informatievoorziening. Het archief is belangrijk voor de (externe) verantwoording en de kennis- en informatiedeling. De huidige systemen voor documentmanagement en archivering worden in 2009 vervangen door één geïntegreerd systeem. Voor het documentmanagement wordt gestreefd naar een grotere klanttevredenheid en verhoogde efficiëntie. De archiveringsprocessen worden geoptimaliseerd binnen de mogelijkheden van de nieuwe standaardsoftware. Hiermee wordt enerzijds gemikt op een beter archief met een optimale instroom van archiefwaardige e-mail en anderzijds op efficiëntere processen.

Facilitaire diensten: EUR 7,1 miljoen

DNB streeft naar een passend facilitair voorzieningenniveau tegen zo laag mogelijke kosten. 2009 staat wederom in het teken van het langetermijnhuisvestingsplan, dat gestart is in 2006, en het verder professionaliseren van de facilitaire organisatie, waaronder de organisatiebrede inkoopfunctie. Streven is te komen tot een meer marktconforme, efficiënte en effectieve bedrijfsvoering.

Beveiliging en transport: EUR 0,2 miljoen

DNB is verantwoordelijk voor de beveiliging, veiligheid en transport van personen, en voor de beveiliging van alle DNB-locaties (waaronder de hoofdbank in Amsterdam en locatie Apeldoorn).

BIJLAGE 2 HEFFINGSSYSTEMATIEK TOEZICHT

In 2003 is de bekostiging van het financieel toezicht door de minister van Financiën herzien. Deze herziening vond plaats aan de hand van het rapport ‘Herziening financiering toezicht op de financiële marktsector’ (Tweede Kamer, vergaderjaar 2002-2003, 28122, nr.16) van een werkgroep van Financiën en de toezichthouders. Mede op grond van het rapport ‘Maat Houden’ (Tweede Kamer, vergaderjaar 1995-1996, 24036, nr.22) is het profijtbeginsel voor de toerekening van de kosten van het toezicht geïntroduceerd. Dit betekent dat:

- a. de kosten voor het toezicht, behoudens de kosten van de repressieve handhaving en het toezicht uit hoofde van Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en de sanctiewet, worden gefinancierd door de onder toezicht staande instellingen;
- b. daarbinnen de kosten van bepaalde toezichthandelingen worden gefinancierd door de instellingen voor wie deze handelingen worden verricht, ook wel leges genoemd.

Op basis van een inschatting in 2003 van het aandeel van repressieve handhaving en het toezicht uit hoofde van Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en de sanctiewet zijn voor drie jaar vaste percentages voor de overheidsbijdrage vastgesteld. In 2007 is de bekostiging van het toezicht door het ministerie van Financiën, DNB en de AFM geëvalueerd. Dit heeft op 9 juli 2007 geresulteerd in een rapportage aan de Tweede Kamer. In 2007 is ook de overheidsbijdrage voor het toezicht van DNB geëvalueerd. Op grond van de uitkomsten is per doelgroep een percentage voor de overheidsbijdrage voorgesteld (zie percentages in de tabel in de hiernavolgende paragraaf) . Dit percentage zal periodiek worden herzien, voor het eerst in 2011. Naar aanleiding van de uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (Cbb) van 18 juni 2008 zal de overheid in 2009 ook kosten vergoeden van DNB die rechtstreeks verband houden met het tot stand brengen van wet- en regelgeving. Een raming van deze aanvullende bijdrage voor 2009 is apart opgenomen in de tabel in de hiernavolgende paragraaf 1 (Heffingssystematiek).

1 Heffingssystematiek

De heffingssystematiek per doelgroep⁸ is als volgt:

Doelgroep	Kernelementen
Banken	<ul style="list-style-type: none">- overheidsbijdrage: 13 procent- aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 1,84 miljoen- vast tarief per rapporterende instelling (afdeling I, II en III instellingen)- variabel tarief (van toepassing op afdeling I en II instellingen) op basis van Risk Weighted Assets (RWA) volgens degressief stelsel
Pensioenfondsen	<ul style="list-style-type: none">- reguliere overheidsbijdrage: 7 procent- aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 0,43 miljoen- vast tarief per instelling- variabel tarief op basis van premie-inkomen en directe beleggingsopbrengsten
Verzekeraars	<ul style="list-style-type: none">- reguliere overheidsbijdrage: 14 procent- aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 1,81 miljoen- vast tarief per instelling- variabel tarief op basis van bruto premie inkomen of aantal verzekerden (Zorgverzekeraars)
Geldtransactie-kantoren	<ul style="list-style-type: none">- reguliere overheidsbijdrage: 90 procent- aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 0,00 miljoen- vast tarief per rapporterende instelling- variabel tarief op basis van geldstromen
Beleggings-instellingen	<ul style="list-style-type: none">- reguliere overheidsbijdrage: 4 procent- aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 0,01 miljoen- op basis van het balanstotaal. Dit kan mogelijk worden herzien, afhankelijk van het lopende wetswijzigingstraject
Beleggings-ondernemingen	<ul style="list-style-type: none">- reguliere overheidsbijdrage: 4 procent- aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 0,02 miljoen- op basis van de voor het gedragtoezicht geldende heffingssystematiek
Trustkantoren	<ul style="list-style-type: none">- reguliere overheidsbijdrage: 80 procent- aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 0,00 miljoen- tarief op basis van omzet
Wwft ⁹ , Sanctiewet	<ul style="list-style-type: none">- overheidsbijdrage: 100 procent
FEC-Secretariaat	<ul style="list-style-type: none">- overheidsbijdrage: 100 procent

2 Leges voor individuele handelingen

In de wet- en regelgeving is vastgelegd dat de toezichthouders voor individuele handelingen leges moeten heffen. Deze bevoegdheid heeft over het algemeen een ‘dwingend’ karakter. Deze leges worden jaarlijks bij Ministeriële Regeling vastgesteld op voorstel van de toezichthouder. De eenmalige toezichthandelingen waarvoor leges kunnen worden vastgesteld, worden onderscheiden in:

- ‘pre-toelatingshandelingen’: vergunning, ontheffing, verklaring van ondertoezichtstelling, inschrijving in het register, betrouwbaarheids- en deskundigheidstoetsing in het kader van vergunning en inschrijving in het register;
- ‘post-toelatingshandelingen’: verklaring van geen bezwaar, betrouwbaarheids- en deskundigheidstoetsing na melding of in het kader van een verklaring van geen bezwaar.

⁸ Doelgroepen worden in de diverse kostenregelingen aangeduid met categorieën.

⁹ Betreft het Wwft-toezicht op casino's en creditcardmaatschappijen. Overige toezichtkosten in verband met de Wwft zijn opgenomen in de kosten per sector.

3 Boetes en dwangsommen

Door de opgelegde boetes en dwangsommen betalen overtreders (een deel van) de eigen extra toezichtkosten. De boetes en dwangsommen worden niet in de begroting opgenomen. Het totaal van de in enig jaar ontvangen boetes en dwangsommen wordt sectorgewijs verrekend met de heffingen van de instellingen van het daaropvolgende jaar.

4 Wijze van heffen en verrekenen

Jaarlijks wordt door DNB een factuur verzonden aan de onder toezicht staande instellingen. Hierbij worden de kosten die voortvloeien uit de goedgekeurde begroting van het lopende jaar in rekening gebracht, gesaldeerd met het exploitatiesaldo en de ontvangsten uit hoofde van boetes en dwangsommen van het voorgaande jaar.

BIJLAGE 3 ONTWIKKELING TOEZICHTKOSTEN

Tabel 1 Ontwikkeling toezichtkosten

EUR miljoen

	Banken 1)	Pen- sioen- fond- sen	Verze- keraars 2)	Geld trans- actie- kanto- ren	Beleg- gings- instel- lingen	Beleg- gings- onderne- mingen	Trust kan- toren	Wwft ³⁾ en sanctie- wet	Fec- Secre- tariaat	Totaal begro- ting	Totaal reali- satie
Begroting 2004	43,76	21,25	18,19	0,87	0,57	2,72	1,13	7,64		96,13	
Realisatie 2004	38,85	18,63	16,77	0,50	0,38	3,03	0,48	5,52			84,16
Begroting 2005	39,19	20,80	20,00	2,24	0,55	3,27	3,23	0,76		90,04	
Realisatie 2005	37,01	20,20	22,16	1,93	0,33	2,98	2,63	0,66			87,91
Begroting 2006	39,46	21,17	23,81	2,27	1,02	3,49	3,27	0,76		95,25	
Realisatie 2006	35,82	20,19	24,94	2,42	0,77	2,76	2,85	0,65			90,39
Begroting 2007	38,01	21,96	26,76	2,52	0,88	2,89	3,13	0,63		96,78	
Realisatie 2007	45,23	21,38	25,16	2,62	0,56	2,87	3,73	0,72			102,28
Begroting 2008	39,61	22,23	26,60	2,29	0,90	2,97	3,05	0,62		98,27	
Begroting 2009	34,81	19,31	22,68	2,09	0,73	2,42	2,66	0,51	1,14	86,34	

¹⁾ Banken inclusief elektronische geldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

²⁾ Hieronder is opgenomen materieel toezicht op verzekeraars uit hoofde van Pw en vanaf 2006 toezicht op zorgverzekeraars.

³⁾ Betreft het Wwft-toezicht op casino's en creditcardmaatschappijen. Overige toezichtkosten in verband met de Wwft zijn opgenomen in de kosten per sector.

De aansluiting tussen de toezichtbegroting 2008 en 2009 is toegelicht in paragraaf 1.3. Voor wat betreft de overige cijfers moet rekening worden gehouden met onderstaande punten:

- de kosten voor de uitvoering van de Collectieve GarantieRegeling (CGR) zijn in bovenstaande cijfers niet opgenomen;
- de verschillen tussen begroting en realisatie in de jaren 2004-2007 worden in sterke mate veroorzaakt door het toezicht op banken. Waar in 2004 tot en met 2006 nog sprake was van forse budgetoverschrijdingen (mede als gevolg van de vacaturestop in 2004 in verband met de reorganisatie die samenging met de fusie tussen DNB en de PVK), was in 2007 sprake van een grote overschrijding als gevolg van toezicht op het toenmalige overnametraject van ABN AMRO;
- de minister van Financiën verwacht van DNB een verlaging van de toezichtkosten met 8% over de jaren 2008-2011. In de opgestelde toezichtbegroting voor 2009 is cumulatief 4,1% van deze besparingsdoelstelling gerealiseerd.

BIJLAGE 4 CAPACITEIT EN MIDDELEN TOEZICHT

Tabel 1 Personele inzet toezicht

Fte

	Banken 1)	Pen- sioen- fond- sen	Verze- keraars 2)	Geld trans- actie- kanto- ren	Beleg- gings- instel- lingen	Beleg- gings- onderne- mingen	Trust kan- toren	Wwft ³⁾ en sanctie- wet	Fec- Secre- tariaat	Totaal
Uitvoerende activiteiten										
Toetreding	8,9	4,6	9,0	1,5	0,7	1,0	2,8	-	-	28,4
Lopend toezicht	97,0	67,9	74,2	4,5	2,1	7,7	7,1	0,8	-	261,2
Handhaving	8,5	0,5	3,9	2,2	-	0,3	2,3	0,7	-	18,3
Uitvoering toezicht	-	-	-	-	-	-	-	-	6,0	6,0
Statistiek	14,2	6,6	6,3	1,6	-	1,2	-	-	-	30,0
Totaal uitvoerend	128,5	79,6	93,5	9,7	2,8	10,2	12,2	1,4	6,0	344,0
Toezichtbrede activiteiten										
Kennisopbouw	4,1	2,2	1,9	-	-	0,1	-	-	-	8,3
Extern beleid en regelgeving	17,3	6,2	11,7	0,3	0,4	0,8	0,3	0,2	-	37,3
Intern beleid	12,2	8,2	9,3	0,1	0,3	1,5	0,1	0,8	-	32,5
Juridische activiteiten	10,4	3,8	3,3	0,9	0,3	0,3	1,6	0,0	0,0	20,6
Externe communicatie	3,8	2,3	2,3	0,1	0,0	0,3	0,1	0,0	0,1	9,1
Totaal toezichtbreed	47,8	22,7	28,6	1,4	1,0	3,1	2,1	1,0	0,1	107,8
Totaal primaire activiteiten	176,3	102,3	122,1	11,1	3,8	13,3	14,3	2,4	6,1	451,7
Ondersteunende activiteiten										
Besturing	14,0	8,3	10,1	0,9	0,3	1,1	1,1	0,2	0,5	36,5
Juridische ondersteuning	7,3	3,0	2,8	0,6	0,2	0,3	1,0	0,0	0,0	15,3
ICT-ondersteuning	15,0	8,3	10,3	1,2	0,5	1,3	0,7	0,2	0,3	37,6
P&O-ondersteuning	8,3	4,8	5,8	0,5	0,2	0,6	0,6	0,1	0,3	21,2
Communicatieondersteuning	4,8	2,5	3,2	0,3	0,1	0,3	0,3	0,1	0,1	11,6
Informatievoorziening	19,2	15,7	16,1	1,3	0,4	1,5	2,3	0,4	0,1	57,0
Facilitaire diensten	8,9	5,0	5,9	0,5	0,2	0,7	0,6	0,1	0,3	22,2
Beveiliging en transport	0,8	0,5	0,6	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	2,1
Totaal ondersteunende activiteiten	78,2	48,1	54,9	5,3	1,8	5,8	6,6	1,1	1,7	203,5
Totaal begroting 2009	254,5	150,4	176,9	16,4	5,7	19,1	20,9	3,6	7,7	655,2
Begroting 2008 primaire activiteiten	175,8	104,4	123,8	10,7	4,2	13,9	14,0	2,5		449,4
Vershil primaire activiteiten	0,5	-2,1	-1,7	0,4	-0,4	-0,6	0,3	-0,1	6,1	2,4

¹⁾ Banken inclusief elektronischgeldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

²⁾ Hieronder is opgenomen toezicht op zorgverzekeraars en materieel toezicht op verzekeraars uit hoofde van Pw.

³⁾ Betreft het Wwft-toezicht op casino's en creditcardmaatschappijen. Overige toezichtkosten in verband met de Wwft zijn opgenomen in de kosten per sector.

Tabel 2 Kosten toezicht per doelgroep

EUR miljoen

	Banken 1)	Pen- sioen- fond- sen	Verze- keraars 2)	Geld trans- actie- kanto- ren	Beleg- gings- instel- lingen	Beleg- gings- onderne- mingen	Trust kan- toren	Wwft ³⁾ en sanctie- wet	Fec- Secre- tariaat	Totaal
Uitvoerende activiteiten										
Toetreding	1,12	0,56	1,10	0,18	0,09	0,12	0,34	-	-	3,50
Lopend toezicht	13,17	8,44	9,16	0,54	0,26	0,95	0,84	0,11	-	33,47
Handhaving	1,05	0,07	0,47	0,26	-	0,03	0,27	0,10	-	2,25
Uitvoering toezicht	-	-	-	-	-	-	-	-	0,90	0,90
Statistiek	1,79	0,82	0,79	0,20	-	0,15	-	-	-	3,74
Totaal uitvoerend	17,13	9,88	11,51	1,17	0,35	1,25	1,45	0,21	0,90	43,86
Toezichtbrede activiteiten										
Kennisopbouw	0,55	0,28	0,26	-	-	0,02	-	-	-	1,11
Extern beleid en regelgeving	2,32	0,82	1,54	0,03	0,05	0,10	0,03	0,03	-	4,93
Intern beleid	1,64	1,08	1,22	0,02	0,03	0,19	0,02	0,11	-	4,31
Juridische activiteiten	2,70	0,65	0,57	0,17	0,05	0,06	0,30	0,00	0,02	4,52
Externe communicatie	0,61	0,36	0,38	0,02	0,01	0,04	0,02	0,00	0,01	1,46
Totaal toezichtbreed	7,82	3,19	3,96	0,23	0,15	0,42	0,37	0,15	0,03	16,32
Totaal primaire activiteiten	24,95	13,08	15,48	1,41	0,50	1,67	1,82	0,36	0,93	60,19
Ondersteunende activiteiten										
Besturing	2,49	1,47	1,79	0,16	0,05	0,19	0,19	0,04	0,09	6,48
Juridische ondersteuning	1,06	0,43	0,41	0,09	0,03	0,04	0,15	0,00	0,01	2,20
ICT-ondersteuning	3,02	1,73	2,24	0,25	0,09	0,25	0,19	0,04	0,07	7,88
P&O-ondersteuning	2,16	1,27	1,53	0,13	0,05	0,17	0,16	0,03	0,08	5,58
Communicatieondersteuning	0,92	0,49	0,61	0,05	0,02	0,06	0,06	0,01	0,03	2,26
Informatievoorziening	3,28	2,62	2,72	0,21	0,07	0,25	0,38	0,06	0,02	9,64
Facilitaire diensten	2,85	1,64	1,89	0,16	0,06	0,21	0,19	0,04	0,09	7,12
Beveiliging en transport	0,10	0,06	0,07	0,01	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,25
Totaal ondersteunende activiteiten	15,88	9,72	11,26	1,05	0,36	1,20	1,32	0,23	0,39	41,41
Verschillen pensioenen	-6,02	-3,48	-4,06	-0,37	-0,13	-0,44	-0,48	-0,09	-0,18	-15,25
Totaal begroting 2009	34,81	19,31	22,68	2,09	0,73	2,42	2,66	0,51	1,14	86,34
Begroting 2008	39,61	22,23	26,60	2,29	0,90	2,97	3,05	0,62	-	98,27
Verschil	-4,80	-2,92	-3,92	-0,20	-0,17	-0,55	-0,39	-0,11	1,14	-11,92
Realisatie 2007	45,48	21,38	25,16	2,62	0,56	2,87	3,73	0,72	-	102,53

¹⁾ Banken inclusief elektronischgeldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

²⁾ Hieronder is EUR 3,8 miljoen opgenomen voor het toezicht op zorgverzekeraars en in verband met het materieel toezicht op verzekeraars uit hoofde van Pw EUR 0,3 miljoen.

³⁾ Betreft het Wwft-toezicht op casino's en creditcardmaatschappijen. Overige toezichtkosten in verband met de Wwft zijn opgenomen in de kosten per sector.